

Eric-Emmanuel Schmitt

Libertin

(vyšlo pod názvem Heslo „Morálka“)

/Le Libertin/

Pracovní překlad Matylda a Michal Lázňovských

březen 1999

1. vyd. - Praha : Divadelní ústav, 2001

POSTAVY

DENIS DIDEROT, filozof

ANNA DOROTHEA THERBOUCHEOVÁ, malířka a podvodnice

PANÍ ANTOINETTA DIDEROTOVÁ, Diderotova manželka

ANGELIKA DIDEROTOVÁ, Diderotova dcera

MLADÁ HOLBACHOVÁ, dívka

BARONNET, Diderotův sekretář

Jediná scéna

Malý lovecký pavilón uprostřed parku v Grandvalu.

Baron Holbach poskytl toto místo Diderotovi, který je samozřejmě změnil v jedno velké vetešnictví, něco mezi kanceláří, budoárem a pracovní vědc.

Knihy, teleskopy, křivule se vrší na lavici, křeslech a krajkových přehozích.

V koutech se nesmyslně povaluje několik starých dřevěných hraček.

Jedny dveře vedou ven, druhé, nad nimiž je oválné okno, vedou do přístěnku.

Scéna 1

Diderot, Therboucheová

Anna Dorothea Therbouchová, prusko-polská malířka, právě maluje Denise Diderota, který leží na sofa, čelem k ní, zády do publika. Má na sobě jakousi antickou tógu, ze které mu vykukují ramena a paže.

THERBOUCHEOVÁ: Přestaňte pořád měnit výraz, jak vás mám trefit. No tak! Před chvílí jste byl zamyšlený, pak jste dostal zasněný výraz a teď mi najednou předvádíte utrápený obličej. V deseti minutách máte sto různých výrazů tváře. To je jak malovat horský potok!

DIDEROT: Vidím jediné řešení: zničte mne.

Therbouchová se směje, jde k němu. Odhaluje Diderotovi rameno.

THERBOUCHEOVÁ: Miluji filozofii.

DIDEROT: Měla byste před filozofií dávat přednost filozofům.

THERBOUCHEOVÁ (*vrací se ke své skice*): Neříkejte hlouposti: Sokrates byl ošklivý. (*Pauza*) Slyšela jsem, že měl malou chybičku... prostě... že koukal po mužích... zkrátka, že byl pro ženy ztracený!

DIDEROT: A já jsem ztracený kvůli ženám. Na mých mravech není nic antického, raději si šaty svlékám než je nosím.

THERBOUCHEOVÁ: Nehýbejte se. (*Pauza*) Byla bych mu ráda udělala portrét... Sokratovi.

DIDEROT: Myslíte, že se mu podobám? Moji přátelé mi někdy říkají Sokrates v nedbalkách.

THERBOUCHEOVÁ: Skutečně, jste velice nedbalý...

DIDEROT: A dál?

THERBOUCHEOVÁ: ... Docela dobrý filozof...

DIDEROT: Ano?

THERBOUCHEOVÁ: Ale asi ne tak ošklivý.

DIDEROT (*provokativně*): Asi?

THERBOUCHEOVÁ: Mnohem méně ošklivý.

DIDEROT (*spokojený*): Ach, jak já miluji malířství!

THERBOUCHEOVÁ: Jak já miluji filozofii!

Pozorují se se zájmem. V té chvíli se ozve zaklepání na dveře.

Scéna 2

Baronnetův hlas, Therboucheová, Diderot

DIDEROT: Ano?

BARONNETUV HLAS: Pane Diderote, pane Diderote, je to moc důležité.

DIDEROT: Mám práci! (*Therboucheové*) Všechno je pořád hrozně moc důležité...

BARONNETUV HLAS: Ale pane Diderote, je to kvůli Encyklopedii!

DIDEROT (*změní tón*): Kvůli Encyklopedii? Co se děje? (*Vstává. Bere si župan a obléká se. Therboucheové.*) Omluvte mne.

Scéna 3

Baronnet, Therboucheová, Diderot

Chvatně vstupuje zadýchaný mladý Baronnet, redaktor Encyklopedie.

BARONNET: Rousseau odmítl, nenapíše svoje heslo. Tvrdí, že po něm nedávno šla policie a už nemá chuť riskovat, že zas bude muset žít půl roku ve sklepě. Vzkázal mi to dnes ráno.

DIDEROT: Ale za tři dny máme tisknout! Už teď máme zpoždění! Pitomec Rousseau! Policie! Copak já za sebou nemám vězení?

BARONNET: Pro to heslo jsme rezervovali jednu stránku, čtyři sloupce, je to poslední příspěvek, na který čekáme. Ostatní desky už jsou připravené. Existuje jediné řešení, pane, jako vždy, obávám se, že...

DIDEROT: Cože?

BARONNET: No, že budete nucen...

DIDEROT: To ne... Ne, Baronnete, nemám čas.

BARONNET: Když pánovi jde všechno tak snadno...

THERBOUCHEOVÁ: Když má čas!

BARONNET: Pane, není to poprvé, co jste byl nucen napsat nějaké heslo na poslední chvíli. A Encyklopedii to vždy prospělo.

DIDEROT: Poslyšte, můj milý Baronnete, přijal jsem pozvání barona Holbacha, abych si tu na venkově odpočinul.

BARONNET (*prosebně*): Pane... pro Encyklopedii.

DIDEROT: Jaké je téma?

BARONNET: Morálka.

DIDEROT: Výborně! Vyhledej v parku barona Holbacha, už léta pro nás chystá rozsáhlé pojednání o morálce, ocitovat jednu nebo dvě stránky, to pro něj bude hračka.

Baronnet nevypadá příliš přesvědčeně.

BARONNET: Barona Holbacha? Pane, bylo by tisíckrát lepší, kdyby to neslo váš podpis.

DIDEROT: No dobře, ať to napíše, já to podepíšu. Jdi, Baronnete, jdi!

Nepřesvědčený Baronnet odchází.

Scéna 4

Therboucheová, Diderot

THERBOUCHEOVÁ: Díky.

DIDEROT: Od té doby, co řídím Encyklopedii, požívám ten úkol veškerý můj čas. Dnes budu neústupný. Věnuji svůj čas vám.

THERBOUCHEOVÁ: Děkuji. (*Začíná znovu malovat.*) Váš sekretář nevypadal moc nadšeně, že má o to heslo požádat barona.

DIDEROT: Je třeba říct, že Holbach má při psaní trochu těžkou ruku. Jako by si máčel pero ve škrobu. Představte si koláč bez droždí, to je tvorba barona Holbacha: ucpe vám to žaludek a nikdy vám to nepronikne do mozku.

Malířka rychle odkládá své křídý, je rozpačitá.

THERBOUCHEOVÁ: Pane Diderote, musím se vám k něčemu přiznat.

DIDEROT (*žertovně*): Ano! Přiznání!

THERBOUCHEOVÁ: Pořád to není ono: vy takhle, já takhle, to není dobrá cesta. Není to to, co jsem chtěla.

DIDEROT: A co jste chtěla?

THERBOUCHEOVÁ: Nechci, abychom se spokojili s touhle pózou.

DIDEROT: Budiž.

THERBOUCHEOVÁ: Musíme se dostat... mnohem dál!

DIDEROT: Mluvte, poslouchám.

THERBOUCHEOVÁ: Víte, chtěla bych vyjádřit přirozenost a nevinnost starých dob...

DIDEROT (*zapáleně*): To je ono, naslouchejme přírodě...

THERBOUCHEOVÁ: Chtěla bych s vámi udělat něco, co bych nemohla udělat v panem Voltairem...

DIDEROT: Aha! Voltaire už to nedělá...

THERBOUCHEOVÁ: Krátce řečeno, protože, jak říkáte vy Francouzi, máme nazývat kočku kočkou, jistě omluvíte mou smělost, chtěla bych vás malovat... nahého!

DIDEROT (*zpátky na zemi*): Prosím?

THERBOUCHEOVÁ: Chtěla bych, aby byl filozof, konečně, prostý jako každý jiný modely, a objevil se před zraky světa takový, jakého ho stvořila příroda.

DIDEROT: Víte, filozofa dělá spíš učenost než příroda.

THERBOUCHEOVÁ (*neposlouchá*): Jedinečný obraz, pravdivý: filozof a jeho prostá přirozenost.

DIDEROT: Aha, ale... nevím, jestli je moje přirozenost dost prostá.

THERBOUCHEOVÁ: Pane Diderote, napsal jste, že stud není přirozený pud. (*Energicky vytahuje malou knížku se záložkou.*) Ukázal jste to na příkladě slepce, který “s výjimkou povětrnostních vlivů, před nimiž ho oblečení chrání, nechápe vůbec jeho smysl, a upřímně přiznává, že neví, proč mu zakrývají jednu část těla víc než druhou a ještě méně pak, proč dávají přednost právě těm částem těla, jejichž používání a funkce by spíš vyžadovaly, aby zůstávaly nezakryté.” My si mezi sebou nemusíme na nic hrát, pane Diderote, se mnou můžete udržovat filozofické vztahy!

DIDEROT: Popravdě řečeno si nejsem jist, zda je dokážeme udržet ve striktně filozofické sféře. Jste žena a...

THERBOUCHEOVÁ: Já jsem malíř, vy jste filozof.

DIDEROT: Nicméně, vy oblečená a já nahý! Kdybyste se oblékla stejně, neříkám...

THERBOUCHEOVÁ: Vy žertujete, pane Diderote! Nenavrhuji vám nic neslušného.

DIDEROT (*s lítostí*): Ach tak...

THERBOUCHEOVÁ: Věřte, že už jsem viděla nahé muže!

DIDEROT (*stále zklamany, trochu kysele*): Jistě, jistě, popojed'me, popojed'me.

THERBOUCHEOVÁ: A nejednoho!

DIDEROT: No vida!

THERBOUCHEOVÁ: A všechny možné, krásné, ošklivé, velké, urostlé, s malými údy, s velmi velkými údy, s...

DIDEROT: Ovšem, ovšem. Popojed'me, popojed'me.

THERBOUCHEOVÁ: Jestli si myslíte, že mě mužská nahota vyvádí z míry, mýlíte se: necítím nic, vůbec nic. Mohu vás ujistit, že vaše nahota na mne

nebude působit víc, než potah téhle pohovky, než zřasení vaší tógy nebo tahle poduška.

DIDEROT (*ostře, pro sebe*): Poduška? No to je pěkné. (*K ní*) Jistě, ale...

THERBOUCHEOVÁ: Co?

DIDEROT: Co když to bude působit na mě?

THERBOUCHEOVÁ: Jak?

DIDEROT: V tomto stavu... před vámi...

THERBOUCHEOVÁ: No a co?

DIDEROT: Nejste právě odpudivá... a...

THERBOUCHEOVÁ: Spletla jsem se. Četla jsem vás, obdivovala jsem se vám, myslela jsem, že jste jediný muž v Evropě schopný překonat konvence, že budete prostý, nevinný jako Adam před prvním hříchem. Moje hloupost.

DIDEROT: Počkejte! (*Pauza. Je vidět, že se rozhoduje.*) Takže si sundám tógu a natáhnu se, je to tak?

THERBOUCHEOVÁ: Přesně tak.

Diderot se svléká. Je nahý, natahuje se na sofa.

THERBOUCHEOVÁ (*bere své křídly a začíná*): Obdivuji vás, pane Diderote: jaká mohutnost ducha!

DIDEROT (*mručí*): To si musím stáhnout kalhoty, aby byla vidět mohutnost mého ducha!

THERBOUCHEOVÁ: Jste krásný.

DIDEROT (*podrážděný*): Já vím, velkou vnitřní krásou...

THERBOUCHEOVÁ: Ne, vy, vaše tělo, pane Diderote. Lhali: Sokrates nebyl ošklivý, a vy jste krásný!

DIDEROT: Mlčte, mluvte se mnou jako s poduškou.

Ona jde k němu, upravuje mu pozici. Diderot trpí, když s ním takto manipuluje. Ona přejde za stojan.

THERBOUCHEOVÁ: Proč už se na mě nedíváte?

DIDEROT: Co myslíte?

THERBOUCHEOVÁ: Dívejte se na mne.

DIDEROT (*rozpačitý*): Již od dob Adamova hříchu neumíme všem údům svého těla poroučet stejně jako svým pažím. A některé chtějí, i když Adamův syn nechce, a nebo zase nechtějí, když by Adamův syn chtěl.

THERBOUCHEOVÁ: Od teologie nic neočekávám, nařizuji vám, abyste se na mne díval.

DIDEROT: Tak dobře, vy jste to chtěla.

Už neschovává své přirození. Dívá se na ni. Ona maluje.

DIDEROT (*nespokojený sám se sebou*): Ach!

THERBOUCHEOVÁ (*aniž by zvedla hlavu*): Copak?

DIDEROT: Nic... chtěl bych být poduškou.

THERBOUCHEOVÁ (*přísná*): Už se nehýbejte a dívejte se na mě.

Diderot se podvoluje.

THERBOUCHEOVÁ (*rychlý pohled*): Říkala jsem: už se nehýbejte!

DIDEROT: Ale já se nehýbu.

THERBOUCHEOVÁ: Tak přestaňte, prosím vás.

Diderot rychle pochopí o jaký pohyb jde, pohlédne do rozkroku, zapýří se a dá si ruku na přirození.

THERBOUCHEOVÁ (*pokračuje v práci*): Přirozenost jsem říkala. Přirozenost! Nic neskrývat! Obnažená filozofie. Nic neskrývat!

DIDEROT: Tím hůř pro filozofii!

A už neskrývá svou nahotu.

Therboucheová dál skicuje, ale její pohled se neubrání a stále se vrací k filozofově rozkroku, jehož rostoucí mužnost ji stále víc fascinuje.

THERBOUCHEOVÁ (*lehce chraplavě*): Pane Diderote!

DIDEROT: Výraz rostoucí síly mého ducha.

Ona se snaží pokračovat, aniž by se často dívala. Pracuje několik okamžiků na svém plátně, pak ho znovu pozoruje. Konečně zahraje nevolnost, vykřikne a nechává spadnout své křídly.

THERBOUCHEOVÁ: Ach!

Diderot ji zachytí a smyslně obejmě.

DIDEROT: Copak je?

THERBOUCHEOVÁ: To!

DIDEROT: Uklidněte se: Nejsem tak tvrdý jako on.

Ona se k němu přitiskne. Obejmou se. V té chvíli někdo velmi silně zaklepe na dveře.

Scéna 5

Baronnetův hlas, Diderot, Therboucheová

BARONNETŮV HLAS: Pane Diderote, pane Diderote!

DIDEROT: Nejsem tady!

BARONNETŮV HLAS: Pane Diderote, pane Diderote, otevřete, tady Baronnet.

DIDEROT: Baronnet! Co kdyby ses šel na půlhodinku projít... (*Podívá se na Therboucheovou.*)... na hodinku... (*Therbouchová mu dává znamení.*)... na hodinu a půl... a počkal až se baron Holbach vrátí?

BARONNETUV HLAS: Pane Diderote, baron Holbach není k zastižení! Odejel na návštěvu do Chennevieres, vrátí se večer. Zaručeně ten článek nedostanu včas.

Diderot si okamžitě obléká župan.

DIDEROT (*Therboucheové*): Omluvte mne...

THERBOUCHEOVÁ (*zklamaně vzdychne, ale stále s úsměvem*): Otevřete mu, já vám otevřu potom.

DIDEROT: Díky, Uměno!

THERBOUCHEOVÁ (*pohotově*): Není zač, Vědo.

Diderot se přesvědčuje, jestli může opravdu otevřít.

THERBOUCHEOVÁ: Ale ano, jen ho vpust'te: já se za vás nestydím.

Scéna 6

Baronnet, Therboucheová, Diderot

Baronnet vstoupí a vrhne se na Diderota s nevinností mládí, které není podezřívavé ke hrám dospělých.

BARONNET: Musíte rychle něco udělat, jde o velkou věc!

DIDEROT: Jistě, ale madam Therboucheová a já jsme teď o něčem jednali...

THERBOUCHEOVÁ: ... také šlo o velkou věc.

DIDEROT (*Therboucheové, pýří se.*): Vy mi lichotíte! (*Baronnetovi*) Závisí na tom osud...

THERBOUCHEOVÁ: ...Evropy!

DIDEROT (*chápe se té lži*): ...osud Evropy, zkrátka, tato vysoce diplomatická zápletka, můj milý Baronnete, také nesnese odklad.

BARONNET: (*zarazí se, začíná chápat situaci*): Nevěděl jsem, že se záležitosti světového významu řeší v županu.

DIDEROT: No vida, něco jsi se dnes přiučil, bude to tedy dobrý den.

BARONNET: Pane Diderote, morálka, to je téma pro vás. Jedině vy můžete změnit přístup k této otázce.

DIDEROT: Říkám ti, že pracujeme, Baronnete! A tvrdě, věř mi! (*Uklidňuje se.*) Jaké že je téma toho hesla? Morálka?

BARONNET: Morálka.

Diderot a Therboucheová na sebe pohlédnou.

DIDEROT (*nepřesvědčivě*): Morálka... opravdu... lákavé téma.

Rozhodne se.

DIDEROT: Tak se jdi projít do parku, Baronnete. Něco vymyslím. Zavolám tě.

Scéna 7

Diderot, Therboucheová

Pokládá list papíru na obnažená záda své milenky a při psaní přemýšlí.

THERBOUCHEOVÁ: Na kterou stranu se postavíte? Na Rousseauovu nebo Helvétiovu?

DIDEROT: Řekl bych, že se mýlí oba. Rousseau se domnívá, že člověk je přirozeně dobrý – to znamená, že nemohl znát matku mé ženy – a Helvétius ho považuje za přirozeně špatného – to znamená, že nikdy nestudoval nikoho jiného než sebe sama. Mám dojem, že člověk není ani dobrý ani špatný, ale že je v něm spění k dobru.

THERBOUCHEOVÁ: Spění?

DIDEROT (*hbitě*): Jistě, to jsou pojmy, které jsme uzmuli církvi. Nic zvláštního to neznamená, ale vždycky to udělá dojem. (*Začíná psát.*)
 “Nepřekonatelná síla nás nutí jednat dobře. Morálka je touha po Dobru, přání dosáhnout Dobra, uchopit Dobro. Jako se přibližujeme k zahalené ženě, kterou bychom chtěli pomalu svléci a která, zcela nahá, by konečně ukázala pravdu...”

THERBOUCHEOVÁ: K tomuhle jsem vás inspirovala já?

DIDEROT: Ne, Platón.

THERBOUCHEOVÁ: Nevěděla jsem, že jsme byli tři.

DIDEROT: Omluvte mne, sesmolím to velmi rychle.

Znovu přemýšlí a píše.

THERBOUCHEOVÁ: To je opravdu samčí naivita...

DIDEROT: Copak?

THERBOUCHEOVÁ: Přirovnávat pravdu k nahé ženě... I když jsem úplně nahá, stejně lžu.

DIDEROT: Opravdu? Proč?

THERBOUCHEOVÁ: Protože jsem žena... protože se chci líbit... Vy muži lžete mnohem méně, když jste nazí.

DIDEROT: Co vás k tomu přivedlo?

THERBOUCHEOVÁ: Vy. Před chvílí jste nesl svou myšlenku vysoko vztyčenou...

Směje se. Diderot škrtá, co právě napsal.

DIDEROT: Velmi dobře, Pravda a Dobro nebudou mít pohlaví! (*Vzteklý.*)
 Bídák Rousseau! Našel si pravou chvíli, kdy mě podrazit!

THERBOUCHEOVÁ: Můžu vám poradit? Nechte toho.

DIDEROT: Prosím?

THERBOUCHEOVÁ: Nekompromitujte se. Nepište o morálce. Všichni od vás očekávají, že nastolíte vládu svobody, že nás osvobodíte od kurately kněží, cenzorů, moci, očekáváme od vás osvícenost, ne dogmata. Takže: nepište o morálce.

DIDEROT: Ale ano, musím.

THERBOUCHEOVÁ: Ne, prosím vás. Ve jménu svobody.

DIDEROT: Když já nevím, jestli na ni věřím, na svobodu! Kladu si otázku, jestli nejsme pouhé automaty řízené přírodou. Třeba tohle: myslel jsem, že jsem tady kvůli sezení s malířkou, ale já jsem muž, vy žena, připletla se do toho nahota a najednou měly naše mechanismy nezadržitelnou potřebu spojit se.

THERBOUCHEOVÁ: Takže vy předpokládáte, že všechno mezi námi bude mechanické?

DIDEROT: Jistým způsobem. Jsem svobodný? Moje pýcha odpovídá, že ano, ale není to, co nazývám vůlí, jen nejnižší pud? A odkud se ten pud bere? Z mého mechanismu, a z vašeho, z přílišné blízkosti našich dvou mechanismů. Takže nejsem svobodný.

THERBOUCHEOVÁ: To je pravda.

DIDEROT: Takže já nejsem morální.

THERBOUCHEOVÁ: To je ještě větší pravda.

DIDEROT: Neboť, abychom byli morální, museli bychom být svobodní, ano, museli bychom mít možnost volit, sami rozhodovat, jestli uděláme spíš tohle než tamto... Zodpovědnost předpokládá, že bychom to mohli udělat jinak. Budeme vyčítat střešní tašce, že spadla? Budeme svalovat na vodu zodpovědnost za náledí? Zkrátka, já mohu být jen já. A když jsem to já a jenom já, můžu jednat jinak než já?

THERBOUCHEOVÁ: Souhlasím s vámi, že většina mužů je taková. Jste přesvědčeni, že vás ovládá mozek a přitom se ženete za ocasem. Ale my ženy jsme daleko složitější, rafinovanější.

DIDEROT: Mluvím o mužích i o ženách.

THERBOUCHEOVÁ: To není možné.

DIDEROT: Ale ano.

THERBOUCHEOVÁ: O ženách nevíte nic.

DIDEROT: Jste živočichové jako ostatní. Půvabnější než ti druzí, to vám přiznávám, ale nicméně živočichové.

THERBOUCHEOVÁ: Taková pitomost! Víte alespoň, co žena zakouší při milování?

DIDEROT: Ano. Hmm... ne. Ale je to tak důležité?

THERBOUCHEOVÁ: Víte, co žena cítí, když se blíží k muži? *(Pauza)* Tak například, já, v tuhle chvíli, co asi cítím? Ano, co když se přetvařuji...

DIDEROT: Prosím?

THERBOUCHEOVÁ: Jestli po vás netoužím? Jestli jsem touhu jen hrála? Jestli jsem vám padla do náruče se zcela jiným úmyslem než si představujete?

DIDEROT: A s jakým, prosím vás?

THERBOUCHEOVÁ: Cvičná hypotéza, proberme si ji. Předpokládejme, že po vás netoužím, ale že po vás jednoduše něco chci.

DIDEROT *(znepokojený)*: A co?

THERBOUCHEOVÁ: Pouhá hypotéza! Představte si, že jsem podvodnice. Aby člověk podváděl, musí být opravdu svobodný. Není tedy důkazem naší svobody zvrácenost?

DIDEROT: Ne, byla byste zvrácený mechanismus, přirozeně, fyziologicky zvrácený, ale mechanismus.

THERBOUCHEOVÁ: Úchvatné. *(posmívá se mu)* A tak rozumné.

DIDEROT *(uzavře)*: Vaše námitka absolutně nic nemění na mé teorii. Kde není žádná svoboda, tam neexistuje ani žádný čin, který by si zasluhoval chválu nebo pokárání. Není tam ani nectnost ani ctnost, nic co by se mohlo odměňovat nebo trestat.

THERBOUCHEOVÁ: Skvělé! Ale na čem tedy vybudovat morálku? Ptám se, co budete psát.

Diderot se s obavou zahledí na svůj papír. Therboucheová se baví. Diderot začne kroužit po místnosti.

DIDEROT (*uražený*): Však uvidíte... v úvahách o morálce nejsem žádný novic ... pracuji na tom už roky...

THERBOUCHEOVÁ: Opravdu? A co už jste pro morálku udělal?

DIDEROT (*beze studu*) : Přeci... dal jsem příklad.

Někdo silně klepe na dveře.

Scéna 8

Hlas madam Diderotové, Therboucheová, Diderot

HLAS PANÍ DIDEROTOVÉ: To jsem já!

DIDEROT: Prosím?

HLAS PANÍ DIDEROTOVÉ: Otevři! To jsem já!

DIDEROT (*překvapený a nervózní*): Moje žena! Neexistuje žádná jiná osoba, která by uměla říct "to jsem já" tak přesvědčivým způsobem jako moje žena!

THERBOUCHEOVÁ (*sebere své věci*): Zmizím vedle. (*Ukáže k přístěnku.*)

DIDEROT: Myslíte?

THERBOUCHEOVÁ: Je to nejjednodušší. Ale upozorňuji vás: udělejte to tak, aby to netrvalo příliš dlouho, jinak kýchnu. (*Nepodaří se jí otevřít dveře.*) Je zamčeno.

Diderot vytáhne z kapsy klíč a otevře.

DIDEROT: Je mi líto, že musíte tohle podstoupit.

THERBOUCHEOVÁ: Nic se neděje, jsem nadšená: zdá se, že skutečně vadím!

Zmizí v přístěnku. Diderot otočí klíčem a pak ho strčí zpět do kapsy. Jde otevřít své ženě, ale cestou se zastaví u plátna na stojanu a zakryje ho přehozem. Nakonec otvírá.

Scéna 9
Paní Diderotová, Diderot

Paní Diderotová, asi čtyřicetiletá svěží buclatá žena prostých způsobů, vstupuje rychle do místnosti.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Samozřejmě jsi nebyl sám?

DIDEROT: Ale ano!

PANÍ DIDEROTOVÁ: V tomhle oblečení?

DIDEROT: Právě. Copak v tomhle oblečení přijímám návštěvy?

Paní Diderotová si sedne a dává si na čas

PANÍ DIDEROTOVÁ: Jsem unavená.

DIDEROT: Opravdu?

PANÍ DIDEROTOVÁ: Ano. Mám toho dost, být nejpodváděnější ženou v Paříži.

DIDEROT (*upřímně udivený*): Co se stalo?

PANÍ DIDEROTOVÁ: To, co jsem ti řekla. Už nesnesu, abys spal se vším, co nosí sukni.

DIDEROT (*upřímně*): Dobře, ale proč právě dnes? Trvá to už léta...

PANÍ DIDEROTOVÁ: Nevím, prostě tak! Dnes ráno jsem vstala a řekla si: to stačí, mám toho dost, nosit parohy.

DIDEROT (*upřímně*): Ale Antoinetto... není trochu pozdě?

PANÍ DIDEROTOVÁ: Cože?

DIDEROT: No, dvacet let jsem ti nevěrný a ty sem najednou vtrhneš a ztropíš scénu.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Cože! Tak ty nikdy nepřestaneš?

DIDEROT: Nemyslím.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Takový děvkař! A ani trochu se nestydí!

DIDEROT: Ne.

PANÍ DIDEROTOVÁ: To mnou tak pohrdáš?

DIDEROT (*upřímný*): Ale vůbec ne! Jsi dobrá žena, upřímná, poctivá, vzácná. Žádný cit nebyl lépe zdůvodněný rozumem než ten můj. Jsi přeci nesmírně milá! Podívej se do sebe, uvidíš, jak velice jsi hodna lásky a jak tě miluji. Nikdy jsem nezalitoval našeho spojení.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Našeho spojení... on tomu říká naše spojení... Pro tebe to musí být mlhavá vzpomínka, ztracená mezi všemi těmi...

DIDEROT: Vůbec ne. Nepletu si tě s nikým. (*Přiblíží se, mazlivě.*) Můžeš mi snad vyčítat, že tě zanedbávám?

PANÍ DIDEROTOVÁ (*červená se*): Ne... je pravda, že... v tomto ohledu jsem nepochybně šťastnější než mnoho žen mého věku a... (*hněvivě*)... ale nemůžu si pomoci, vždycky, když to děláme, napadá mě, že při tom myslíš na jiné!

DIDEROT: To nikdy!

PANÍ DIDEROTOVÁ: Opravdu?

DIDEROT: Nikdy! Kdybych tě nepodváděl, nejspíš bych při tom myslel na všechny ty, které jsem neměl. Ale protože k tobě přicházím vždycky až po tom, co jsem je měl, nepřicházím jako frustrovaný manžel, ale toužím opravdu po tobě, objímám opravdu tebe.

PANÍ DIDEROTOVÁ (*napůl přesvědčená*): Ty se z toho vždycky dostaneš, co? (*Pauza*) Právě proto ses mi tak zalíbil, nikdo neuměl líp mluvit, říkali ti

“Zlatoústý”. (*Pauza.*) Je pravda, že pro ženu není moc důležité, jak muž vypadá.

DIDEROT: Děkuji ti!

PANÍ DIDEROTOVÁ: Ale stejně, dneska ráno jsem se cítila mnohem víc podváděná než normálně a rozhodla jsem se, že to musí přestat. Jestli mě ještě trochu miluješ...

DIDEROT: ...moc!

PANÍ DIDEROTOVÁ: ... slíbíš mi, že přestaneš.

DIDEROT: To ne. Přestat by bylo proti přirozenosti.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Trocha počestnosti neuškodí, jako půst, to může zdraví jen prospět.

DIDEROT: Vůbec ne. Škrtám počestnost z katalogu ctností. Ostatně, uznej, že není nic tak dětinského, tak směšného, tak absurdního, tak škodlivého jako zdržovat v sobě všechny ty tekutiny, ne? Stoupají do hlavy. Člověk z toho pitomí.

PANÍ DIDEROTOVÁ: A co jeptišky? A mniši?

DIDEROT: Doufám, že si to aspoň dělají sami.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Oh!

DIDEROT: Proč by si odepírali přirozený a slastný okamžik? Je to pouštění žilou, a navíc příjemné!

PANÍ DIDEROTOVÁ: Oh!

DIDEROT: Co záleží na tom, o jaké tělesné šťávy jde, jen když se jich zbavíme. Když přetékají ze svých jímek, dostávají se do celého organismu, chtějí ven mozkem, tedy jinou a delší cestou, která je bolestnější a nebezpečnější. Příroda nestrpí nic neužitečného. Jak bychom mohli kárat mnichy za to, že jim pomohou ven nejjednodušší cestou? Nedrážděme přírodu a pomáhejme jí, když to jde.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Dělej si co chceš, ale já už nechci, abys mě tak podváděl. Nezapomínej, že jsme manželé!

DIDEROT: Manželství je z hlediska přirozeného řádu zvrhlost.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Oh!

DIDEROT: Manželství se považuje za nerozlučitelný svazek. Ale moudrý člověk se otřese při myšlence na jediný a nerozlučitelný svazek. Nic se mi nezdá nesmyslnější než předpis, zakazující změnu, kterou v sobě nosíme. Ano, už je vidím, mladé manžele, jak je vedou před oltář: mám dojem, že hledím na párek volů, které vedou na porážku! Ubohé děti! Musejí si slíbit věrnost, která omezí nejrozmarnější z rozkoší na jediné individuum, slíbit, že ubijí svou touhu řetězy věrnosti!

PANÍ DIDEROTOVÁ: Já už neposlouchám.

DIDEROT: Ach, ty milostné sliby! Vidím první vyznání dvou bytostí z masa a krve u bystřiny, která se řine, pod oblohou, která se proměňuje, pod skalou, která se mění v prach, u paty stromu, který praská, na kameni, který se omílá. Všechno v nich a kolem nich pomíjí a oni si dávají věčné sliby, věří, že jejich srdce odolají nestálosti. Ó děti, věčné děti...

PANÍ DIDEROTOVÁ: To je ale ošklivé, to, co říkáš!

DIDEROT: Touhy mnou procházejí, ženy mne potkávají, jsem jen křižovatka sil, které mne přesahují a které mne tvoří.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Velmi hezký způsob jak říci, že jsi prasák!

DIDEROT: Jsem, co jsem. Nic jiného. Všechno co existuje, nemůže být ani proti přírodě ani mimo přírodu.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Všude tě považují za volnomyšlenkáře.

DIDEROT: Volnomyšlenkářství je možnost, jak oddělovat sex a lásku, pár a páření, krátce řečeno, volnomyšlenkářství záleží jen ve smyslu pro nuanci a přesnost.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Chybí ti morálka!

DIDEROT: Ale ne! Jen jsem přesvědčen, že morálka není nic jiného než umění být šťastný. (*Vyskočí na psací stůl.*) Tak, vidíš, ostatně tohle jsem právě psal pro heslo "Morálka" v Encyklopedii. (*Během řeči se najednou pouští do psaní toho, co řekl své manželce.*) "Každý hledá svoje štěstí.

Existuje jen jediná vášeň - být šťastný. Existuje jen jediná povinnost - být šťastný. Morálka je věda, ze které vyplývají povinnosti a spravedlivé zákony ideje opravdového štěstí.”

PANÍ DIDEROTOVÁ: Ano, ale pane mysliteli to, co činí šťastného tebe, nečiní vždycky šťastnou mne!

DIDEROT: Jak si můžeš myslet, že stejné štěstí je platné pro všechny! (*Píše.*) “Většina pojednání o morálce není ostatně ničím jiným než případy štěstí těch, kteří je napsali. (*Škrábe s rozkoší po papíře.*)

PANÍ DIDEROTOVÁ (*s příděchem výslechu*): To tobě svěřili heslo “Morálka” v Encyklopedii? Proč ne “Hovězí na víně” nebo “Telecí ragú”?

DIDEROT: Jak to spolu souvisí?

PANÍ DIDEROTOVÁ: Neumíš vařit.

Vrhne na něj zuřivý pohled.

PANÍ DIDEROTOVÁ (*zvedne se*): Dobrá, pochopila jsem, každý na své místo. Vracím se domů.

DIDEROT: Mluvíš jako žena, zatěžuješ mě, skličuješ mě. Sníš jen o tom, jak mě zavřít do vězení..

PANÍ DIDEROTOVÁ: Já?

DIDEROT: Kdo si přeje domov, život ve dvou, dítě? Ženy nebo muži? Kdo dává přednost lásce před vášní? Citu před sexem? Kdo chce bezpečí? Kdo chce zastavit čas, zastavit běh věcí? Ah, to proto se kněží a ženy drží za ruce. Ženy chtějí udělat z živých sochy, mají raději mramor než maso, budují hřbitovy. Muž chce zůstat vlkem bez obojku, volně dýchat; žena z něj dělá uvázaného, omezeného psa. Žena je přirozeně reakcionářka.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Z tvých řečí mám hlavu jako škopek Já se znám: jestli zůstanu, za pár minut si budu myslet, že máš pravdu a za čtvrt hodiny budu schopná žádat tě o prominutí. Právě takhle jsi mě vždycky popletl.

DIDEROT: Já tě nepletu. Vysvětluji ti věci filozoficky.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Filozoficky, to je ono! Já mám dojem, že jsi objevil filozofii jen proto, abys nacházel omluvy pro všechny své chyby, to si opravdu myslím.

DIDEROT (*směje se*): Má dobrá ženo, zbožňuji tě.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Ty můžeš! Jdi a najdi jinou, která na tebe bude přívětivější! Moje matka mi to říkala: “Ten tě s těma svýma očima správného chlapa napálí, chudinko Nanetto.” A já jsem si ho vzala!

DIDEROT: Jak bys žila, kdybys poslechla svou matku? (*Pauza.*) Stejný život jako ona?

Paní Diderotová se na něj dívá. Pauza. Usměje se a dojemně přiznává:

PANÍ DIDEROTOVÁ: Dost bych se nudila.

DIDEROT: Já také

PANÍ DIDEROTOVÁ: Opravdu?

DIDEROT: Opravdu.

*Obejmou se jako dvě staré děti.
Vtom v předpokoji něco s rámuem spadne.*

PANÍ DIDEROTOVÁ: Vedle někdo je!

DIDEROT: Ale ne.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Myslíš si, že jsem idiot? Někdo tam je.

DIDEROT: Ujišťuji tě, že tam nikdo není.

Jde ke dveřím a zkusí je otevřít.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Kdo je tam? Kdo je tam? Vyjděte! (*Vrací se k Diderotovi.*) Chci vědět, kdo to je!

DIDEROT: Je hnědý, velmi chlupatý, má vousy a jmenuje se Albert.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Cože?

DIDEROT: Je to baronův kocour.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Kocour! Už jsi někdy slyšel, že by kocour dělal takový rámus? Je to jedna z tvých milenek.

DIDEROT (*podá jí klíč*): Tak dobře, tady, jdi se podívat, místo aby ses rozčilovala. Tu máš.

Dívá se na klíč a váhá. Udělá gesto.

PANÍ DIDEROTOVÁ: A ještě budu vypadat směšně.

DIDEROT: Pokud tam někdo je nebo pokud tam nikdo není?

PANÍ DIDEROTOVÁ: Vždycky. (*Pauza.*) Nic mi neřekneš?

DIDEROT: Pochybnost je stokrát slastnější než pravda.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Hmmm?... Tohle je přiznání!

DIDEROT (*podává jí klíč*): Podívej se.

Ona ještě okamžik váhá a pak se rozhodne neotevřít. Jde ke dveřím, které vedou do parku.

PANÍ DIDEROTOVÁ: Odcházím. Hlavou zeď neprorazíš. (*Na prahu se otočí a usměje se.*) Opravdu věříš, že já jsem věrná?

DIDEROT: Nevím, (*znepokojený*) ano, věřím. (*pauza*) Ne?

PANÍ DIDEROTOVÁ: Ah! Kdo ví?

A odchází. Zanechá Diderota zamyšleného. Volá na ni.

DIDEROT: Ne, neodcházej. Co jsi chtěla říci?

PANÍ DIDEROTOVÁ: Ale nic.

DIDEROT: Podvedla jsi mě?

PANÍ DIDEROTOVÁ: Muži jsou nuceni rozumovat, aby ospravedlnili svůj temperament, zatímco ženy se jím řídí. (*Směje se*)

DIDEROT: Ale... ale takhle neodcházej... vrať se!

PANÍ DIDEROTOVÁ: Jak jsi to řekl před chvílí? Pochybnost je stokrát slastnější než pravda. *(Odejde, pak se znovu objeví, velmi pobavená.)* Oh ano, stokrát... nejméně...

*Definitivně odejde a zanechá svého manžela zmateného.
Therboucheová okamžitě bouchá na dveře.*

Scéna 10

Therboucheová, Diderot

Ustaraný Diderot, přece jen uslyší Therboucheové bochání.. Ona vyjde z alkovny a obdivně hvízdne.

THERBOUCHEOVÁ: Strhující! Jaká virtuoza!

DIDEROT *(nazlobený)*: Co chtěla podle vašeho názoru říci, když odcházela? Věříte, že měla milence?

THERBOUCHEOVÁ: Je to důležité? Vzhledem ke své teorii manželství, jste jí už odpustil.

DIDEROT: Ano, ale stejně bych rád věděl...

THERBOUCHEOVÁ: Ano?

DIDEROT *(rozzlobený, uvědomuje si, že je směšný)*: Nic!

THERBOUCHEOVÁ: Je to skutečná žena... zanechala vás s obavou o ni... *(Pauza)* Odkud jsou ty nádherné obrazy uložené v tom přístěnku?

DIDEROT: Ah, vy jste to nevěděla? Jsem nákupčí ruské carevny Kateřiny.

THERBOUCHEOVÁ *(hraje překvapení)*: Carevny!

DIDEROT: Ano. Líbily se jí nákupy, které jsem udělal na posledních Salónech. Pověřila mě rovněž, abych Petrohrad zásobil francouzskými obrazy. Baron Holbach mi dovolil, abych je uložil zde, protože jeho zámek je bezpečnější než můj byt.

THERBOUCHEOVÁ: Představují obrovskou sumu peněz! Nejméně sto tisíc louisdorů!

DIDEROT (*udivený*): Ano... přesně sto tisíc louisdorů. (*Najednou zneklidněný*) Ale pšt!

THERBOUCHEOVÁ (*spiklenecky*): Pšt! (*Pauza*) To proto zamykáte předsín na klíč?

DIDEROT: Ano, ale pšt!

THERBOUCHEOVÁ: Pšt! (*Záhadně se usměje.*) Dokončete své heslo, ať máme klid.

Diderot jde a otočí klíčem, pak bere svůj papír.

DIDEROT: Dobře, co jsem napsal? “Morálka je věda, ze které vyplývají povinnosti a spravedlivé zákony ideje opravdového štěstí.” (*Pro sebe*) Rousseau a Helvétius se mýlí, nemyslím si, že člověk je přirozeně dobrý či špatný; to není jeho starost, jen prostě znovu hledá, co mu dělá radost.

THERBOUCHEOVÁ: Souhlasím s vámi. Neženu se za Dobrem, ale za tím, co je dobré pro mne.

DIDEROT: Nejsme svobodní. Neděláme vždycky k čemu nás nutí naše sklony. (*Dívá se na ni s krvelačným úsměvem.*) Ouvej... jak mě mé sklony nutí...

THERBOUCHEOVÁ (*také s úsměvem*): A ty moje, tedy...

Mazlí se, přitahován jeden druhým, zatímco Diderot pokračuje ve psaní.

THERBOUCHEOVÁ: Povězte mi, slyšela jsem, co jste říkal své ženě, když jste mluvil o mocích a tekutinách, které je třeba vylučovat... je to skutečně tak?

DIDEROT: Je to tak. Člověk je jako studna, kterou je třeba pravidelně vypumpovat.

THERBOUCHEOVÁ: Jak hezky je to formulováno! (*Zasněná*) Říkala jsem si, že to je možná přesně ono, vaše slabina, vás mužů.

DIDEROT (*přestává psát*) : Nás?

THERBOUCHEOVÁ: Vy neuspokojujete své touhy, vy se jich zbavujete. Slabost muže vyplývá z toho, že ejakuluje. My, ženy, my jsme důkazem nekonečné vitality, při milování nic neztrácíme, jsme nevyčerpatelné.

DIDEROT (*přemožený*): Vy ale umíte slibovat...

THERBOUCHEOVÁ: Vy muži, vy budete vždycky jen dobyvatelé, nikdy požitkáři.

DIDEROT (*obejme ji*): Jaký je v tom rozdíl?

THERBOUCHEOVÁ: Dobyvatel zaútočí a pak začíná znovu. Požitkář má zájem na tom, co předchází, co následuje, na všem, co existuje. (*Výbuch smíchu*) Je to tak hloupé, ti muži, věří totiž, že všechno má jediné vyústění, život i žádost...

DIDEROT: Přikládáte příliš velký význam tomu, co je na naší slasti spektakulárního. Ale věřte mi, neomezuje se to jen na ten chrchel z chrliče. Je jisté předtím i potom; já jsem velice požitkářský dobyvatel...

THERBOUCHEOVÁ: Co říkáte...

DIDEROT: Ale zajímá mne jen pokrok... věřím jen na pokrok. (*Obejme ji*) Tak řekněte mi: co cítí žena při milování?

THERBOUCHEOVÁ: Pojd'te a uvidíte...

DIDEROT: A kdo cítí větší rozkoš?

Někdo klepe na dveře.

DIDEROT (*rozzlobený*): Ne!

Někdo znovu klepe, tentokrát lehce.

DIDEROT: Řekl jsem ne!

Nové klepání.

DIDEROT (*s povzdechem Therboucheové*): Omluvíte mne?

THERBOUCHEOVÁ: Šílím touhou.

DIDEROT: Prosím?

THERBOUCHEOVÁ (*s povzdechem*): Dobrá... vrátím se k carevnině sbírce.

Diderot otvírá dveře přístěnku.

DIDEROT: Díky. Vyřídím všechno co nejrychleji.

Otáčí klíčem, ale nechává ho v zámku.

DIDEROT: Vstupte.

Scéna 11

Mladá Holbachová, Diderot

Dcera barona Holbacha, okouzující dvacetiletá dívka, vstupuje do místnosti.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Pane Diderote?

DIDEROT (*Hraje překvapení, nechává upadnout svůj brk*): Oh, slečna Holbachová! Myslel jsem si, že jste s celou společností odešla na procházku.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Po orgiích pro ústa, které uspořádali, teď už spí u vody. A pak, některé společnosti jsou tak málo přitažlivé...

DIDEROT: A váš otec?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Je v Chennevieres.

DIDEROT: Angelika není s vámi?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ne, vaše dcera se k nám připojí později odpoledne. *(Pauza. Dívá se na stojan.)* Myslela jsem, že vás najdu s madam Therboucheovou.

DIDEROT *(postrkuje ji ke dveřím)*: Řeknu jí, že jste se tu zastavila, jestli ji uvidím. Na shledanou.

Lehce se mu vysmekne a vrací se do místnosti.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Vy pracujete?

DIDEROT *(poněkud podrážděný)*: Pracoval jsem.

MLADÁ HOLBACHOVÁ *(nevšímne si narážky a prohlíží si kupu papírů)*: Nikdy bych se nemohla vyznat v tolika papírech.

DIDEROT: Já se v nich nevyznám také. Píšu na přeskáčku, neplánovaně, nepořádně; tak jsem si jist, že mi neunikne myšlenka; mám hrůzu ze systému. *(Pauza)* Chtěla jste mi něco říci?

MLADÁ HOLBACHOVÁ *(váhá)*: Ne... Ano... Mám otázku.

DIDEROT *(energicky)*: Poslouchám vás.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Mohl byste mi říci, proč se muži dvoří ženám a ne ženy mužům?

DIDEROT: Proč nepoložíte tu otázku svému panu otci?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Protože vím, co by o tom řekl.

DIDEROT: A co by o tom řekl?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Opak toho, co si o tom myslí. Otcové vždycky lžou. Aby zajistili počestnost svých dcer. Řekněte mi vy: proč jsou to muži, kteří se chápou iniciativy v lásce?

DIDEROT *(podívá se dozadu k přístěnku a reaguje i na poslední slova Therboucheové)*: Protože je přirozené žádat ji po té, která ji může vždy poskytnout.

A tváří se jakoby se znovu ponořil do svého studia. Ale mladá d'`Holbachová na to nereaguje.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Chtěla bych vám uvést příklad.

DIDEROT (*velice podrážděný*): Ano.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Jde o dvacetiletou, třiadvacetiletou dívku, která je duchaplná, odvážná, zkušená, je zdravá, spíš výrazná než krásná, má slušné jmění a nechce se vdávat, protože zná hrůzy nešťastného manželství i pravděpodobnost, že bude nešťastná, když se provdá. Ale rozhodně chce mít dítě, protože cítí, že je sladké být matkou a je připravená být skvělou vychovatelkou, zvlášť kdyby měla vychovávat děvčátko.

Diderot se otočí, zaujatý.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Je svou vlastní paní. Pozнала muže asi čtyřicetiletého, kterého dlouho pozorovala a ve kterém našla osobu, která jí vyhovuje pro překvapující stupeň kvalit citových i duchovních.

Odmlčí se.

Diderot čeká, že bude pokračovat, ale ona mlčí, zasekla háček.

Pobízí ji.

DIDEROT: A dál?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Tohle je řeč, kterou k němu měla: “Pane, na světě není nikdo, koho si vážím jako vás; ale necítím žádnou lásku a nikdy ji nebudu cítit a vůbec ji nevyžaduji. A kdybyste se zamiloval, můžete vsadit tisíc ku jedné, že bych vaši lásku neopětovala: jde tady o to, mít dítě.”

Diderot je tímto prohlášením šokován.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: “Takže, pane, pokračovala, chcete-li mi prokázat tuto službu. Nebudu vám skrývat, že vaše odmítnutí by mi způsobilo tu největší bolest.”

Diderot vstal, aby se k ní, zmatený, přiblížil. Ale ona mu v tom tím, že pokračuje ve svém prohlášení, zabránila.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Víím, že jste ženatý. (*Diderot zaznamená tu změnu.*) Možná, že vaše srdce je navíc vázáno v nějakém vztahu a já bych za žádnou cenu nechtěla, abyste se ho vzdal. (*Diderot se zakaboní.*) A navíc: jste-li schopen vše opustit, nejste možná už hoden být otcem dítěte, jehož matkou chci být. (*Diderot si znovu sedá. A mladá Holbachová se stává*

neodbytnější.) Nežádám po vás nic víc, než jeden atom života. Porad'te se sám se sebou. Nebudu vůbec skrývat své těhotenství, to je rozhodnuto. Chcete-li, aby se nevědělo o závazku, který ke mně budete mít, nebude se o něm vědět, budu mlčet.”

Pauza. Upřeně se pozorují. Ticho se jen těžko přeruší.

DIDEROT: Co odpověděl?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Kdo?

DIDEROT: Muž, kterému byla ta otázka adresována?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Novými otázkami.

DIDEROT: Ta mladá dívka byla zřejmě mnohem krásnější, než si sama myslela.

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*okouzlující*): A bezpochyby si neuvědomovala, do jaké míry může zřejmě frivolnost pomoci její záležitosti...

DIDEROT: Zřejmě.

Přibližují se jeden k druhému. Diderot má jisté potíže s dýcháním, natolik je přitahován mladou d'`Holbachovou. Ale najednou zahlédne tvář Therboucheové, která se objevila v okénku nad vchodem do přístěnku. Trhne s sebou a podaří se mu získat nad sebou kontrolu.

DIDEROT: Dejte tedy své přítelkyni radu.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ano.

DIDEROT: Nikdy nenutit muže. Neudělá nic, co mu dají najevo.

Vítězoslavně od ní odejde.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Taková pýcha!

DIDEROT: Počáteční pokusy musejí být oboustranné. Je třeba, aby muž měl neustále dojem, že je strůjcem toho, co se s ním děje.

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*neodolatelně pokorná*): On je, opravdu věřte, že je. Protože může všechno.

Téměř se k němu přitiskne. Pauza. Diderot se podívá směrem k okénku a zjistí, že Therboucheová už je nepozoruje. Čím dál tím obtížněji dívce odolává.

DIDEROT (*šeptá*): Spí, říkáte? Váš bratr, vaše matka, Grimm a všichni ostatní?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Jako telata.

DIDEROT: Možná bychom mohli tu otázku probrat...

MLADÁ HOLBACHOVÁ: ... zblízka...

DIDEROT: ...prodiskutovat ji...

MLADÁ HOLBACHOVÁ: ...prozkoumat ji do detailů.

DIDEROT: ...zvážit všechny obtíže...

MLADÁ HOLBACHOVÁ: ...a nakonec zaznamenat všechna zdůvodnění na papír.

DIDEROT: Proč psát?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Moje přítelkyně to potřebuje. Chce mít ověřené dobrozdání, podle kterého jí náleží její břicho stejně jako jeho vedlejší produkty.

DIDEROT: A proč být takový formalista?

Mladá Holbachová mu s kouzelným úsměvem podává list papíru.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Trvám na tom...

Vezme papír a ve spěchu čmárá.

DIDEROT: “Radím této dívce, aby uposlechla hlas svého srdce, neboť příroda promlouvá vždy správně.” Tady! Jste spokojená?

Mladá Holbachová vezme papír a náhle vykřikne.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Angeliko! Angeliko!

Scéna 12

Angelika, mladá d'Hoabachová, Diderot

Angelika Diderotová vběhne do místnosti a vrhne se do náručí svého otce.

ANGELIKA: Oh, tati! Tati! Já jsem tak šťastná!

Svírá ji v náručí a moc nechápe.

DIDEROT: Angeliko! Co tady děláš? Myslel jsem si, že máš přijít až později.

Angelika opouští otcovu náruč, aby políbila mladou Holbachovou na tváře.

ANGELIKA: Jsi dobrá přítelkyně! Oplatím ti to, desetkrát, stokrát! Pomůžu ti, kdy budeš chtít!

DIDEROT: Ale o čem to obě dvě mluvíte?

ANGELIKA (*otci*): Musím se ti přiznat, že jsem si netroufala zeptat se tě sama. (*Znovu čte papír naškrábaný svým otcem a šťastně vzdychá.*) Tati, jsem zamilovaná do rytíře Danceny.

DIDEROT: Malého Dancenyho? Ale je mu teprve devět a půl!

ANGELIKA (*směje se*): Ale ne, ne do rytířova syna, do rytíře samotného. Tvého přítele.

DIDEROT (*vyskočí*): Do rytíře? Ale vždyť je stejně sta... Panebože!

ANGELIKA: Před několika dny, když jsem ho uviděla na dvoře Grandvalu, jak se vrací z lovu, zpocený, ve svých zablácených holínkách, nemohla jsem zapochybovat ani na vteřinu: "To je on, to je on, otec mého dítěte."

DIDEROT: Nechceš mi říci, že jsi těhotná?

ANGELIKA: To je on, otec mého dítěte, které bych chtěla mít. To je muž, jehož semeno chci.

DIDEROT (*ohromený*): Semeno... A já jsem věřil, že mladé dívky sní o milostných příbězích...

ANGELIKA: Chápeš, nechci rytíře Danceného obtěžovat, nutit ho, aby opustil ženu, vede velmi spořádaný život, to velice respektuji. Chtěla bych jen, aby se mnou několikrát spal, tedy tolikrát, kolikrát bude nutné, aby se věc podařila.

DIDEROT: Má milá Angeliko, co způsobilo, že se domníváš, že musí být otcem tvého prvního dítěte?

ANGELIKA: Mé hlasy.

DIDEROT: Prosím?

ANGELIKA: Mé hlasy. Když se na něj dívám, hlasy ve mně mi říkají, že je to on.

DIDEROT (*rozzlobený*): Hlasy! Jako Johanka z Arku, jen v trochu jiném stylu?

ANGELIKA (*upřímně*): Tak.

Diderot vstává, hrozí vybuchnout. Nicméně se pokouší ovládnout se a jakmile si všimne mladé Holbachové, obrátí svůj hněv proti ní.

DIDEROT: Co vy tady děláte? Nemůžete nás nechat?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Tato diskuse mně fascinuje. Učím se! Učím se!

DIDEROT: Nenaučila jste se toho už dost?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Podle mne, to nejlepší teprve přijde.

DIDEROT: Ať už jste pryč!

ANGELIKA: Prosím tě, nech mě s ním o samotě.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Máš štěstí, tvůj otec je mnohem zábavnější než můj.

Scéna 13

Angelika, Diderot

DIDEROT: Milá Angeliko, myslím, že se neshodneme.

ANGELIKA (*klidně*): Mýlíš se. Skvěle se shodujeme.

DIDEROT: Ah ano.

ANGELIKA: Zajisté. Nedělám nic jiného, než že respektuji všechno, co jsem tě kdy slyšela říkat. Je naším úkolem být šťastni, aniž bychom ubližovali jiným? Takže já budu šťastná, že mám Danceného dítě, ale nechci narušovat jeho život.

DIDEROT (*pomalů*): Angeliko, nejdříve se musíš provdat.

ANGELIKA: Za Danceného?

DIDEROT: Ne, musíš se vdát za muže, který se stane otcem tvých dětí.

ANGELIKA: Ale vždyť Dancený je už ženatý!

DIDEROT (*vybuchne vzteky*): Vlez mi na záda s Danceným, já nechci, abys spala s tím opelichancem, který má rád jen koně a který nikdy nedokázal přečíst jediný řádek z filozofie, aniž by se nudil!

ANGELIKA: Myslela jsem, že je to tvůj přítel.

DIDEROT: Je to možná můj přítel, ale určitě nebude milencem mé dcery a tím méně otcem mého vnuka! Nemám nejmenší chuť houpat na svých kolenou malého Danceného.

ANGELIKA: No dobře, já chuť mám a to stačí!

Odhodlaně se zvedne a chce odejít. Dohoní ji. Lehce se mu vysmekne a stojí proti svému otci skutečně pevně rozhodnutá.

ANGELIKA: Je příliš pozdě, tati, nemůžeš sám sebe popřít. Vždycky jsi mě učil, že mám řídit svůj život tak, jak to chci. Byla bych ráda, kdybychom se shodli. Ale jestli si nerozumíme, tím hůř, jsem svobodná, jsem na to zvyklá.

DIDEROT: Angeliko, co to vykládáš, proč nechceš počkat, až se zamiluješ do muže svého věku a vezmeš si ho? Jsi tak mladá.

ANGELIKA: Tati, nemluvíš vážně? Vždycky jsem tě slyšela, jak kritizuješ manželství.

DIDEROT: Chci, abys se provdala. Jakmile přijde okamžik, kdy si přeješ mít děti, musíš se vdát. M... m... manželství je pro lidský druh nezbytné!

ANGELIKA (*nevěřicně*): Žertuješ?

DIDEROT: Ani v nejmenším. Jestli potřebuješ založit rodinu, chci, aby ses provdala.

ANGELIKA (*posmívá se*): Za muže?

DIDEROT: Nejlépe.

ANGELIKA (*stejný přístup*): Jediného?

DIDEROT (*podrážděný*): Neprovdáš se za celý regiment. (*Chytá se za hlavu*). Co to máš v hlavě, můj Bože, co to jen máš v hlavě? Jaké jsi to měla vychování?

ANGELIKA (*pobavená*): To víš líp než já. (*Pauza, vážná*) Nechápu nic z toho, co mi říkáš.

DIDEROT: Angeliko, představ si, že naše konverzace se právě hodí, právě jsem psal heslo "Morálka" pro Encyklopedii. A právě v tomto hesle, se zabývám předmětem naší diskuse. (*Vezme papír a škrtne všechno, co na něj napsal.*) Mluvil jsem o spojení bytostí.

Dívá se na něho, čeká, že se dozví, kam se tím chtěl dostat. On začíná psát a přitom jí říká.

DIDEROT: Z pohledu jednotlivce je jisté, že manželství je jen neúčinná smlouva...

ANGELIKA:... a proti přírodě!

DIDEROT (*mručí*): ... a proti přírodě, když chceš.... Ovšem nic se nemá přehánět... (*Vzpamatuje se, mentorsky.*) Ale "z pohledu společnosti, zůstává manželství nezbytnou institucí. Muž a žena nejsou povinováni věností jeden vůči druhému, ale vůči dětem, a přítomnost dětí jim brání v tom, aby se rozešli".

Z přístěnku je slyšet hluk.

ANGELIKA: Co to je?

DIDEROT: Kocour. (*Znovu píše.*) "... přítomnost dětí brání rodičům v tom, aby se rozešli."

ANGELIKA: Tohle píšeš? Ty?

DIDEROT (*odsekne*): Opustil jsem snad tvou matku?

ANGELIKA: Doufám, že jsi s matkou nezůstal kvůli mně. Jestli je to tak, nemusel jsi to pokládat za svou povinnost.

DIDEROT: Nikdy jsem nesnil o tom, že odejdu, za prvé proto, že tvou matku velmi miluji a pak, a to především, z povinnosti! Ano, povinnosti! Protože ty jsi zde. Manželství je právní zárukou budoucnosti dětí. A byl bych jen darebák, kdybych opustil matku svého dítěte.

ANGELIKA: Oh!

DIDEROT (*kategoricky*): Existence dítěte stačí k tomu, aby učinila svatou a oprávněnou nerozlučitelnost manželství. Muž a žena jsou odsouzeni jeden k druhému, jsou-li otcem a matkou.

ANGELIKA: To chápu... (*Přemýšlí a nachází odpověď.*) Ale přesto jsi mě vždycky učil, že ženy jsou stejně svobodné jako muži a že mají právo disponovat svým tělem podle své vůle. Jestli tedy chci nosit ve svém břiše dítě, nemám...

DIDEROT: Ne, je nutné, aby toto dítě mělo otce, otce, který je vychovává, vzdělává, učí je všemu, co zná.

ANGELIKA: Dancený? Učit je co? Ty sám jsi mi řekl, že je hloupý. Ne, vybrala jsem si Danceného, protože mi imponuje, ale o své dítě se postarám dobře já. A jestliže já za několik let zpozoruji, že...

DIDEROT: "Já, já, já..." Co to slyším? Pořádek světa se kvůli tobě zhroutí? Zákony, kterými se řídí muži a ženy, by se kvůli tobě měly zrušit? "Já"!... To tvé "já" tě zaslepilo, nevidíš už nic jiného. Dítě potřebuje oba své rodiče, výchovu mužskou stejně jako ženskou.

ANGELIKA: No dobře, dostane výchovu svého dědečka. A je to, pokud jde o muže.

DIDEROT: Ale já toho vnuka nechci!

ANGELIKA: Budeš jeho otcem. Znáš tě: ustoupíš při jeho prvním pousmání.

DIDEROT (*v panice*): Ale já jsem nikdy neměl syny!

ANGELIKA: Budeš skvělý, tím jsem si jistá.

DIDEROT: Podívej se na mě, Angeliko, vypadáš, jako když jsi zapomněla, že jsem už starý. Jsem už jednou nohou v hrobě a druhou tam sklouzávám.

ANGELIKA: Ty, ty si přece nevzpomeň na svůj věk jinak, než když chceš ospravedlnit lenost. Stejnou věc jsi udělal matce, když tě žádala o přestěhování spinetu. Já bych byla ráda, aby můj syn...

DIDEROT: “Já”! “Já”! přestaň se už uvádět na začátku, uprostřed a na konci svých vět. To dítě musí mít rodinu, dokonce i když ty nechceš ještě rodinu založit. Zájem druhu musí zvítězit nad zájmem jedince. Zapomeň na chvíli na místo, které zabíráš v prostoru a čase, rozšiř svůj pohled na budoucí století, ty nejvzdálenější oblasti a nenarozená pokolení, mysl na náš druh. Kdyby pro nás naši předci nic neudělali a kdybychom my nic neudělali pro své potomky, bylo by marné, že by příroda chtěla, aby byl člověk schopen vývoje. Po mně potopa! To je úsloví, které vymyslely malé, nízké a sobecké dušičky. Nejpodlejší a nejopovrženější národ by byl ten, ve kterém by každý považoval toto úsloví za striktní pravidlo svého chování. “Já, já”! Jedinec odejde, ale prostor nemá konce. A to ospravedlňuje oběti, to ospravedlňuje člověka, který se šíří, to ospravedlňuje obětování sebe samotného na oltářích budoucích pokolení.

Odmlčí se. Pozoruje dopad své řeči na svou deru.

ANGELIKA: Nejsem přesvědčená.

DIDEROT: Angeliko, ty jsi neposlouchala! Vždycky jsem přesvědčil všechny.

ANGELIKA: Mě ne.

DIDEROT: Slib mi, že o tom budeš přemýšlet.

ANGELIKA: To ti slibuji.

Vedle je opět slyšet hluk.

ANGELIKA: Co je to?

DIDEROT: Kočka.

ANGELIKA: To je zvláštní kočky v tvé blízkosti nikdy neudrží rovnováhu.

Zvedne se a jde směrem k východu.

DIDEROT: Kam jdeš?

ANGELIKA: Jdu se podívat na Danceného, to mi pomůže přemýšlet.

Odchází.

Scéna 14

Therboucheová, Diderot

Jde otevřít Therboucheové, která se objeví trochu zadýchaná s obrazem v ruce.

THERBOUCHEOVÁ: Těžký den.

DIDEROT: Opravdu!

THERBOUCHEOVÁ *(Zavře dveře za sebou)*: Řekněte mi, byl jste upřímný, tady, před chvílí, před svou dcerou?

DIDEROT: Ano. *(Jde ke svému listu papíru a začíná krasopisně psát.)*
Ostatně, hned si to poznamenuji. Encyklopedie potřebuje pomoc svých otců.

THERBOUCHEOVÁ: To je zvláštní. *(Pauza. On píše. Ona ho pozoruje.)* Jak můžete zároveň bránit požitky jednotlivce a říci, že jednatel se musí zříci požitků pro dobro druhu?

DIDEROT *(špatně naložený)*: Je v tom rozpor?

THERBOUCHEOVÁ: Vypadá to tak.

DIDEROT (*beze změny*): A proč by morálka nebyla rozporná?

THERBOUCHEOVÁ: Protože v tomto případě to není jedna morálka ale dvě. Morálka jednotlivce a morálka druhu. A jedna s druhou nemají nic společného.

DIDEROT (*přestane předstírat*): To je nudné...

*Dívá se do svých papírů a s povzdechem škrtá, co právě napsal.
Pak s obdivem pozoruje Therboucheovou.
Usměje se na něho. Dívá se na obraz, který má v ruce.*

THERBOUCHEOVÁ: Co je to, tohle studené maso, ta ryba, ty kosti?

DIDEROT: Plátno od Chardina.

THERBOUCHEOVÁ: Chardina?

DIDEROT: Malíř, kterému velmi věřím.

THERBOUCHEOVÁ (*pochybovačně*): To je divné.

*Opře obraz o nábytek a jde k Diderotovi.
Zatímco on píše, masíruje mu ramena.*

THERBOUCHEOVÁ: Budete můj druhý filozof.

DIDEROT: Opravdu?

THERBOUCHEOVÁ: Dělal jsem Voltairovi portrét.

DIDEROT: Voltairovi? A... jenom portrét?

THERBOUCHEOVÁ: Ne. O námět jsem se zajímala poněkud blíž.

DIDEROT: (*nadšený*) Opravdu?

THERBOUCHEOVÁ: Je to milenec ze sněhu. Rozpustí se to v ruce, jakmile to stisknete.

Smějí se. Diderot je velmi spokojený, že se dozvěděl o Voltairově nedostatku. Položí pero.

DIDEROT: Oh, já si nedělám iluze, v dějinách nezanechám výraznou stopu.

THERBOUCHEOVÁ: Proč?

DIDEROT: Protože jsem šikovnější v posteli než za stolem.

Znovu je zachvátí touha. On se obrátí a objímá ji kolem krku a zasypává její ramena drobnými polibky.

DIDEROT: Cítím, že mi znovu pomůžete přemýšlet.

THERBOUCHEOVÁ: Co budete dělat? Pokud jde o vaši dceru?

DIDEROT: Danceny se jí nedotkne. Dokonce ji ani nezahlédne.

THERBOUCHEOVÁ: Je úchvatná, rozohnila by i seminaristu.

DIDEROT: Jeho ne.

THERBOUCHEOVÁ: Jak si můžete být tak jist? Říká se, že má hodně milenek,

DIDEROT: Dělá, jakože je má. (*Libá ji na ucho.*) Ve skutečnosti, jak vím, ho spíš přitahují muži.

THERBOUCHEOVÁ: Jeho?

DIDEROT: Je to mizera. Rajtuje a nezanechá sirotka.

THERBOUCHEOVÁ: To je odporné.

DIDEROT: Ale jděte! Je to méně hloupé než onanovat. Protože se jedná o čistou rozkoš, je lepší poskytnout ji dvěma než jednomu. Projevit svou nesobeckost. Když Danceny potěší svého nebo své přátele nedělá nic jiného, než že se oddává... altruistické masturbaci.

THERBOUCHEOVÁ: Ale stejně!

DIDEROT: Na úrovni jedince nevidím nic perverzního ani neřestného v ničem, kromě toho, co ohrožuje zdraví. Neexistují hříšné akty kromě těch, při kterých tělo trpí. *(Dál ji líbá.)* Kde jsme to byli?...

THERBOUCHEOVÁ *(také ho líbá)*: U morálky jedince...

*Smějí se a rozkošnický se svalí na sofa.
Někdo silně klepe.*

Scéna 15

Baronnet, Therboucheová, Diderot

Baronnet vstupuje bez vyčkání na odpověď.

BARONNET: Pane...

DIDEROT: Baronnete, než vstoupíme, zaklepeme.

BARONNET: To jsem udělal, pane.

DIDEROT: Tak počkáme na odpověď. Kde tě to vychovávali? V nevěstinci?

BARONNET: Pane, je totiž bezpodmínečně nutné, abych si odnesl vaše pojednání. Tiskárna je musí ještě vysázet.

Diderot rychle pouští Therboucheovou a zamíří ke stolu.

DIDEROT: Samozřejmě. Omluvte mne, má drahá, nastavím trochu tu omáčku.

Vezme svůj list papíru a dívá se na něj; je popsán přeškrtnými větami. Baronnet s obdivem zírá na Diderota.

BARONNET: Ah, pane Diderote, pro vás není nic nemožné. Byl jsem si jist, že nám to naškrábete za pár minut.

DIDEROT (*nespokojený*): Škrábat to je slovo. (*Položí papír na stůl.*) Ne, můj milý Baronnete, ještě počkej, musím přemýšlet.

BARONNET (*chce získat papír*): Jsem si jist, že je to pozoruhodné.. A pak, víte, nebudete mít čas dosáhnout dokonalosti...

DIDEROT: Oh, dokonalost a já, už je to pěkně dlouho, co jsme měli něco společného. Ne, můj milý Baronnete, nech mi deset minut a dám ti to heslo.

BARONNET: Dobře, pane. (*Odchází.*) Deset minut, je to tak?

DIDEROT: Deset minut... jistě... (*Zuřivě se škrábe na hlavě.*) Drahá přítelkyně, mohu vás připravit ještě o deset minut?

THERBOUCHEOVÁ: Cože? Ještě jsme nic nezvládli a už na vás musím čekat?

DIDEROT: Prosím vás...

THERBOUCHEOVÁ: Přeháníte. Budiž. Pro filozofii. Odejdu dokonce do přístěnku, budu tam obdivovat vaše obrazy, abych vám poskytla skutečný klid. Ale je to naposledy, co se stanu milenkou nějakého spisovatele.

Odchází. V poslední chvíli popadne Chardinův obraz, který předtím odložila, a opatrně zavře dveře.

DIDEROT (*pro sebe, ironicky*): Deset minut, to je víc než dost na rozřešení problému, který se nikomu nepodařilo vyřešit za pár tisíciletí... Chudáku Diderote, dnes odpoledne mi připadáš zvlášť nesvobodný. Stal jsi se filozofem, aby sis kladl otázky a teď za tebou všichni chodí, aby se tě zeptali na odpovědi. Omyl!

Diderot si sedne a začne psát.

Scéna 16

Mladá Holbachová, Diderot

Sotva načmárá několik slov, mladá Holbachová pomalu otevře vstupní dveře a strčí do nich hlavu. Podívá se rychle ke dveřím do přístěnku, pak se rozhodne vstoupit.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ruším vás?

DIDEROT: Ano. Ačkoliv... (*uvědomí si to*) ... ne... jste tu přece doma...

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ani nevíte, jak moc správně jste to řekl: tenhle pavilón byl mojí hernou.

Přistoupí ke stojanu.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Paní Therboucheová nechala svůj obraz nedodělaný?

On se pokouší psát a neodpovídá. Ona zvedne přehoz, který zakrývá plátno, a překvapeně odkrývá obraz.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: To jste vy?

DIDEROT: To se pozná, ne?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Já nevím. Všechno je namalované, kromě hlavy.

Diderot si uvědomí, jak asi vypadá náčrt. Běží si ho prohlédnout a když se uvidí nahý, strhne nějaký přehoz a zakryje ho. Mladá Holbachová se směje.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Maluje z paměti, nebo podle svých představ?

DIDEROT (*trochu se červená*): Poslyšte, slečno Holbachová, paní Therboucheová dělá svou práci, jak jí vyhovuje, já také. Ostatně musím dokončit článek, pro který si za několik minut přijdou. Potřeboval bych se soustředit na to, co musím napsat. Jsem natolik vyrušován, že jsem ještě nemohl napsat jediný smysluplný řádek.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Jaký je námět?

DIDEROT: Morálka.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: To je snadné!

Diderot obrátí oči v sloup. Pak se vrhne ke svému papíru, aby psal. Škrtá. Ona ho tvrdě odhaduje.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Nechte toho. Jestli ve svém věku, nejste schopen odpovědět na tak jednoduchou otázku za třicet vteřin, tak to téma není pro vás: Neuspějete, ať už budete mít deset minut, tři hodiny nebo půl roku.

DIDEROT: Poslyšte, už jsem zredigoval tři tisíce stránek Encyklopedie, tak že vás považuji za poněkud kategorickou na dvacetiletou analfabetku.

Začíná znovu psát. Znovu je z přístěnku slyšet hluk, jako když něco padá.

DIDEROT (reflexivně): Co to je?

Mladá Holbachová rychlým pohybem pootevře dveře. Na vteřinku strčí do přístěnku hlavu, pak s bouchnutím zavírá.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Nic to není, jenom kočka.

DIDEROT: Kočka?

Pauza. On si uvědomí komičnost situace a dá se potichu do smíchu.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Řekla jsem něco směšného?

DIDEROT (snaží se krotit své veselí): Ne, ne, pomyslel jsem si že nakonec... je život krásný.

MLADÁ HOLBACHOVÁ (odsekne): Nesnáším, když ztrácíte svůj čas s pani Therboucheovou.

DIDEROT (vystřízlivělý): Co to znamená?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Nic, měla jsem chuť vám to říci. Proč byste to měl být vy, kdo vybírá námět konverzace? (Hodně nahlas) Nenávidím pani Therboucheovou, nesnáším tu její pruskou intonaci.

Diderot se postaví před dveře vedoucí do přístěnku, jako by chtěl zabránit tomu, aby Therboucheová slyšela.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Vrhá se na muže, jako mouchy na cukroví. Jsem si jistá, že se tu s vámi pokusila ležet...

DIDEROT: Ano, a má být? Když nám to dělá radost.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Jsem si také jistá, že jste měl dojem, že vy jste udělal první kroky, zatímco všechno narafičila ona. *(On neodpovídá.)* Mějte se na pozor! Určitě po vás něco chce.

DIDEROT *(rozhodne se ignorovat tuto poznámku)*: Správně... správně... díky za vaše rady.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Říkám vám, že se necháte napálit!

DIDEROT: No tak, no tak má milá, nechte si své řečnické perly pro sebe. Znam ženy dobře.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Vůbec je neznáte. Ostatně v tom je vaše kouzlo. Jakmile vás uvidí, řeknou si: "Ten je tak sladký, musí se dát tak snadno napálit!"

DIDEROT: No tak, prosím vás!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Nemůžete mít poměr s paní Therboucheovou, ne, je opravdu příšerná!

Značný hluk v přístěnku. Je jasné, že Therboucheová poslouchá a projevuje tak svůj vztek.

DIDEROT: To je kočka!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Samozřejmě! *(Vzpamatuje se.)* Ovšem, v tomto ohledu, bych ji nemohla odsuzovat ale spíš litovat.

DIDEROT: Za co?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Kvůli věku. *(Pauza)* Je to pohroma.

DIDEROT: Věk je spravedlivý, nikoho nešetří.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ah ne! *(Roztomilá, blíží se k němu.)* Čas je shovívavý k mužům, trochu sněhu do vlasů, víc nerozhodnosti ve tváři, měkkost v gestech, přeměňuje mořskou bouři v akvarel. Zatímco ženy... Ženy jsou určeny jen pro potěchu muže; jakmile už nemají svůj půvab, vše je pro ně ztraceno. Ne?

Diderot opatrně zavírá dveře na klíč. Cítí se tak víc v bezpečí.

DIDEROT: Všechny tváře se nerozkládají.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Podívejte se tedy na její.

Therboucheová se objevuje v oválném okénku a prozkoumává místnost.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ani na chvíli ji nenechá v klidu, nutí ji k pohybu, má pravdu, už nemá jinou možnost: Kdyby se na chvilku zastavila, všechno se zhroutí, oko, tvář, ústa. *(Blíží se k Diderotovi, lichotící, okouzlující. On, jakmile si všimne Therboucheové, odvede nenápadně mladou Holbachovou do rohu místnosti, kde je Therboucheová nemůže už vidět.)*

A zatímco se snaží, a lže, vy, vy směřujete ke své pravdě; máte holou hlavu, spleť vašich vrásek vypráví váš příběh, dlouhý vous ji činí úctyhodnou; nic vás nezničí, zachováte si pod vrásčitou a zhnědlou pokožkou pevné a tuhé svaly.

Therboucheová zmizí z okénka a znovu způsobí hluk.

DIDEROT: To je kočka, která škrábe!

MLADÁ HOLBACHOVÁ *(v ráži)*: U žen všechno ochabne, zploští se. Je to tím, že mají hodně masa a malé kosti, takže ženy jsou krásné v osmnácti a právě proto, že mají hodně masa a malé kosti, se všechny proporce, které představují krásu, tak rychle vytratí...

DIDEROT: No tak, no tak, když vás poslouchám, začínám pochybovat, že někdy skončíte. Nikdy jste se nesetkala s madam Helvétiovou?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Madam Helvétiová není krásná stařena, ale stařena, která vypadá mladě.

I když nerad, směje se.

DIDEROT: Nejste vůbec shovívavá.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Proč byste chtěl, abych byla: je mi dvacet.

On se dál směje. Ona také. Vznikne mezi nimi úsměvný a ironický pocit touhy,

MLADÁ HOLBACHOVÁ: A jí, kolik je jí, té madam Therboucheové? Sto dvacet?

DIDEROT (*pobavený*): Sto třicet.

Okouzlený Diderot se naklání k mladé Holbachové.

DIDEROT: Co jste mi přišla říci, má milá? Musím nutně psát o morálce.

Mladá Holbachová se velice přiblíží a zapíchne své oči do jeho.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Před chvílí, když jsem hájila případ své přítelkyně Angeliky, jsem najednou pocítila... jak to říci?... žár... oheň, ano prudký oheň, který zachvátil mé hrdlo. A víte proč? Protože jsem si na chvíli představila, že Angelika jsem já a že Dancený jste vy.

DIDEROT: Ah!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: A jeho odpověď se mi líbila.

DIDEROT: Jaká?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Pro rytíře Danceného. Tedy, vaše odpověď.

DIDEROT (*zarmoucený*): Ah... (*Pauza*) Ano, mně také, líbila se mi její otázka.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Jaká?

DIDEROT: Její... tedy vaše.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ah...

Téměř se objímají.

Znovu je slyšet hluk v přístěnku. Mladá Holbachová běží rozčilená ke dveřím, otočí klíčem, strčí hlavu dovnitř a zakřičí.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: To stačí! Lehni!

Pak zavře dveře, přiblíží se k Diderotovi, okamžitě je zase fyzicky přitažlivá.

DIDEROT (*trochu překvapený*): Ona... ona ... vás poslouchá?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Kdo?

DIDEROT: Kočka?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Všichni mě poslouchají. *(Znovu plane.)* Ach, před chvílí... Už nemohu ten okamžik vymazat... plamen mě šírá.

DIDEROT: Má milá, má milá, nepokoušejte mne, neumím vzdorovat.

Položí ruku na rameno mladé Holbachové.

Scéna 17

Therboucheová, mladá Holbachová, Diderot

Therboucheová otevře dveře kopnutím s prstem napřaženým směrem k páru.

THERBOUCHEOVÁ: Okamžitě pusťte tu holku.

DIDEROT *(neví, co říci)*: Ah... drahá přítelkyně... drahá přítelkyně... vy jste byla tady?

THERBOUCHEOVÁ: Ano, s kočkou! Vy se postarejte o svůj článek, já se postarám o ni. *(Přistoupí k mladé Holbachové.)* To není poprvé, co mi něco provedla. Je to pyromanka.

DIDEROT: Pyromanka?

THERBOUCHEOVÁ: Ano! Zapaluje ohně, do kterých nepřikládá. Během minuty, až byste byl šílený touhou, by se pod tou či onou záminkou vytratila. Malá prostopášnice! Ráda rozněcuje horečku.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Upozorňuji vás, že jste pod střechou mého otce.

THERBOUCHEOVÁ: Ah ano, přesně tak, chtěla bych mu říci o vás a o vašem otci. Komediantko! Pokrytče! Právě jste chtěla donutit chudáka Diderota, aby lezl po zdech.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Vůbec ne. Pana Diderota si velice vážím.

THERBOUCHEOVÁ: Lhářko! Jen se tak ptám, co se vám na něm může líbit.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Miluji, když se mnou mluví.

THERBOUCHEOVÁ: Ah ano? Jak tomu můžete rozumět? V hlavě máte jen drobky na krmení ptáků. Je můj.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Můj!

DIDEROT: Poslyšte, tohle všechno je velmi lichotivé, ale musím upozornit, že se od té doby co už nechodím v plenkách, to znamená přibližně od svých dvou let, se domnívám, že nepatřím nikomu.

THERBOUCHEOVÁ: Řekněte téhle malé nestoudnici, komu dáváte přednost.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ano, řekněte.

DIDEROT: No tedy...

THERBOUCHEOVÁ: Neberte si kvůli ní rukavičky, odpovězte!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Je směšné, jak se ho držíte jako veš na pleši.

THERBOUCHEOVÁ (*Diderotovi*): Vyberte si, jinak ji zfackuji.

DIDEROT: Vybírat, vybírat... tohle slovo nemám rád.

THERBOUCHEOVÁ: Tak se s tím smiřte. Kdo?

DIDEROT: Cítím dvě touhy a...

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Jedna touha musí určitě převládat nad druhou, ne?

DIDEROT: Jedna touha silnější než druhá, jak by to bylo možné? Jsou to dvě rozdílné touhy.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Pokud nemůžete srovnávat dvě touhy, srovnávejte dvě ženy!

THERBOUCHEOVÁ: Dvě ženy? A v čem? Já osobně vidím jen jednu ženu a jednu usmrkanou holku.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ano, já také vidím jen jednu, a jednu patetickou stařenu.

THERBOUCHEOVÁ: Jméno, řekněte jméno.

DIDEROT (*rozhodnutý, nahlas*): Nemožné. Z filozofického hlediska nemožné.

THERBOUCHEOVÁ: Prosím?

DIDEROT (*stejně*): Kvůli Buridanovu oslu!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Prosím?

DIDEROT (*přesvědčuje je i sebe*): Buridanův osel. Buridan byl mlynář někdy ve středověku, který ukázal, že osel, pokud nemá svobodnou vůli, nemůže se rozhodnout. Ano, ano, chápejte. Ten osel měl zároveň hlad i žízeň, slyšíte mě dobře, stejný hlad jako žízeň. Takže Buridan do stejné vzdálenosti od osla postavil putýnku s vodou a putýnku s ovsem.

THERBOUCHEOVÁ: No a?

DIDEROT: No a, osel si nemohl vybrat mezi putýnkou s ovsem a putýnkou s vodou. Pošel žízni a hladem uprostřed. Chyběla mu svobodná vůle.

THERBOUCHEOVÁ: Váš osel byl osel, opravdu!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ale vy... vy jste muž!

DIDEROT: To se musí dokázat. Já také nejsem svobodný.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: V každém případě je to poprvé, co mě někdo přirovnává k putýnce s ovsem.

THERBOUCHEOVÁ (*opraví mladou Holbachovou*): Ne, putně s vodou, ta má ještě míň chuti, ta se vám víc podobá. Pane Diderote, konec s teologickými úskoky, vyberte si.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ano, vyberte.

THERBOUCHEOVÁ: Je tu jedna drzá ženská navíc.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ta krůta nevypadne?

Diderot se najednou rozčílí a zařve..

DIDEROT: To stačí!

Menší údiv obou žen.

THERBOUCHEOVÁ: Prosím?

DIDEROT (*nahlas a jasně*): Říkám: to stačí!

Krátká pauza.

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*Therboucheové*). Jakto “to stačí”?

THERBOUCHEOVÁ (*Holbachové*): Slyšela jste “to stačí”, neslyšela?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ano, slyšela jsem “to stačí”!

DIDEROT: To stačí! Přestaňte s tím handrkováním. Nejsem hračka, se kterou postrkujete po salóň. Ticho! Už nehraju! Od dnešního rána chcete všechny s vypjatými ňadry, nahými rameny, s blýskavýma očima a naježenými vlasy pobláznit ubohého muže, který touží jen po klidu, míru a meditaci!

THERBOUCHEOVÁ: To je trochu silné!

DIDEROT: (Konec, dost???) Nehraju! Smírím vás, dámy: byl jsem do vás do obou zamilovaný, ale je to vlastně nepodstatné, protože miluji jinou.

THERBOUCHEOVÁ: Cože?!

DIDEROT: Ano. Už od narození jsem věrný jedné jediné milence: filosofii.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: To je příjemné. Takže my přijdeme až po vaší práci?

DIDEROT: Naprosto. Vy jste jen ženy.

THERBOUCHEOVÁ Co říká?

DIDEROT: Už nehraju! (Pyky, pyky) Musím dokončit to heslo pro Encyklopedii. Vzhledem k tomu, kolik je hodin, mě nic jiného nezajímá, slyšíte: nic!

(*Pateticky.*) Kolem vás prochází budoucnost osvícenství! Nechte tělo odpočinout! A meditoval! Místo pro ducha!

THERBOUCHEOVÁ: Nechci, aby...

DIDEROT (*vznešeně*): Ven!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ale přeci ji nenecháte...

DIDEROT (*hrozivě*): Ven! Rozptyluji se! Rozptyluji se! Už pro vás nemám čas. Encyklopedie mne čeká.

Pevně je chytá za ruce a odvádí až ke dveřím

DIDEROT: Mé dámy, brzy na viděnou. Můžeme se naší diskusi vrátit, jakmile se srovnám s morálkou.

THERBOUCHEOVÁ: Ale já...

DIDEROT: Pst! (*Aby zabránil její reakci, i k mladé Holbachové.*) Pst! Povinnost nečeká.

Výstrká je ven. Ani se nediví, že kladou tak chabý odpor.

Scéna 18

Diderot sám

S úlevou si oddechne.

DIDEROT (*šťastný*): Jsem oběť! (*Dívá se na sebe do zrcadla na toaletním stolku, sám se sebou spokojený.*) Oběť milostného násilí! Citového vydírání! Oběť sexu! (*Hledí na sebe, pak se vzpamatuje.*) Rozptyluji se! Rozptyluji se. (*Spokojený, pokrytecký.*) Příšerný den! (*Usměje se do zrcadla.*) Ale jak ušlechtilá oběť. (*Vrací se ke svému článku. Udělá grimasu a tentokrát už upřímněji řekne:*) To mi byl čert dlužen! Pitomý Rousseau! (*Zasní se.*) Ta malá Holbachová není moje dcera, ne, to vám tedy řeknu, to není moje dcera... A ta Therboucheová!... (*S povzdechne.*) Já měl vždycky smůlu: v zimě mi nabízeli sandály a sotva vysvitlo slunko, přišli s parapletem! (*Odhodlaně se sklání ke svému papíru a sklíčeně povzdechne.*) Někdy bych radši nebyl sám sebou, ale Rousseauem, Helvétiem nebo Voltairem. Mít jejich hlavu, pěkně utříděné myšlenky, které se skládají do pouček a poučky do knih, myšlenky, které se nosí, myšlenky, které se odlévají do bronzu... Já změním názor, sotva se otevřou dveře a vejde žena, jsem schopen začít tančit místo gavotty menuet uprostřed čísla, myšlenky se mě sotva dotknou, odrazí

se ode mne a nic nezůstane. Probouzím se “pro” a usínám “proti”. Bídne molekuly... Takže, morálka, říkali jsme morálka...

Scéna 19

Angelika, Diderot

Angelika se přizene jako velká voda, se slzami v očích. Vrhne se otci do náručí.

ANGELIKA: Ach, tati, měl jsi pravdu! Měl jsi stokrát pravdu! Byla jsem u Danceného. Je odporný: chybí mu zub!

DIDEROT: No vida, tím lépe!

ANGELIKA: A je chlupatý, strašně chlupatý...

DIDEROT: Ten? Zahlédl jsem ho tuhle bez paruky, nemá na lebce ani vlasek.

ANGELIKA: Zdá se, že příroda mu ubrala chlupy na lebce, a nechala je narůst v uších.

DIDEROT: Jo?

Reflexivně, bez přemýšlení, si sáhne na uši.

ANGELIKA: Prohlédla jsem, tati, a uviděla jsem ho takového, jaký je, pochopila jsem svůj omyl. Tati, měl jsi pravdu, moje spojení s Danceným by bylo směšné: je strašně starý.

DIDEROT: Dancený? Je tak starý jako já.

ANGELIKA: Uvědomuješ si to? Je úplně stejně starý jako ty! Najednou jsem pochopila všechno, co jsi říkal o záchraně druhu, o nutnosti myslet na své děti. Nemůžu mít dítě s přestárlým mužem, co když bude debilní nebo deformované; v tomhle věku už se mu tělesné šťávy musely dávno zkazit, určitě má zkyslé sperma, narodil by se nám skřet.

Diderot skloní hlavu, zničený tím, co slyší.

DIDEROT: Když to říkáš...

Angelika se mu posadí na kolena.

ANGELIKA: Tati, prohlašuji, že ve jménu zachování druhu, nebudu spát s Dancenym.

DIDEROT (*ochable*): To je dobře...

Angelika ho pozoruje.

ANGELIKA: Nevypadáš moc nadšeně.

DIDEROT (*smutně ironický*): Ale ano, ano. Šílím radostí. Je to moc krásný den.

Scéna 20

Baronnet, Angelika, Diderot

Baronnet vrazí do místnosti, jak je jeho zvykem.

DIDEROT: Baronnete, upozorňuji tě, že ten tlak je nesnesitelný. Neopovažuj se přede mnou vyslovit pojem “Morálka”. A zakazuji ti, abys po mně ještě žádal to heslo!

BARONNET: Pane, nepřišel jsem kvůli tomu.

DIDEROT: Opravdu? A proč jsi tedy přišel?

BARONNET: Jen se chci zeptat, z jakého důvodu jste svěřil svou sbírku obrazů paní Therboucheové.

DIDEROT (*pokrčí rameny*): Co říkáš?

BARONNET: Slíbil jste mi, že je do Petrohradu povezu já. Toužil jsem poznat Rusko.

DIDEROT: Co to vykládáš? Paní Therboucheovou jsem žádným posláním nepověřil, jsme trochu na kordy.

BARONNET: Ona a slečna Holbachová jsou venku a právě nakládají na povoz vaše obrazy.

DIDEROT: Děláš si blázný, obrazy jsou tady, ve vedlejší místnosti!

Zmocní se ho pochybnosti, běží do přístěnku. Je slyšet, jak křičí.

DIDEROTŮV HLAS: Panebože! (*Ještě hlasitěji.*) Panebože! Kristepanebože můj!

ANGELIKA (*velice klidná Baronnetovi*): To je zábavné, když takhle kleje ateista!

DIDEROTŮV HLAS: Kristepanebože můj! Kristepanebože můj!

Vrací se, vyděšený, v ruce drží malé plátno.

DIDEROT: Zůstal jen jeden! Chardin! Všechno sebrala! Vyndala je oknem, zatímco jsem... s malou Holbachovou... ano... Propánaboha!

BARONNET: Co mám udělat s tím heslem?

Ale Diderot už rychle vyběhl, aby dohonil obrazy.

Scéna 21

Baronnet, Angelika

ANGELIKA: Mám dojem, že si tat'ka zase naběhl.

BARONNET: Pán je tak důvěřivý.

ANGELIKA: A naivní. To už je let, co se snažím, aby se troch otrkal, ale nevede to k ničemu! Výchova vlastních rodičů, to je nadlouho.

BARONNET: Opravdu?

ANGELIKA: Ovšem. A je to ještě těžší, když jsou inteligentní: nic neberou!

Scéna 22

Diderot, Therboucheová, mladá Holbachová, Angelika, Baronnet

THERBOUCHEOVÁ: Pust'te mě! Pust'te mě, vy surovče! Pust'te mě!

DIDEROT: Zlodějko!

THERBOUCHEOVÁ: Urážejte si mě jak chcete, ale pust'te mě!

DIDEROT: Pustím vás až před policií!

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*snaží se chránit Therboucheovou*): No tak pust'te ji přeci!

DIDEROT: Nešťastnice, nevěděla jste co děláte, když jste jí pomáhala! Chtěla mě okrást! Ani nevíte, jakou jste měla pravdu, když jste jí nedůvěřovala! Je to zrůda, skutečná zrůda.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Zakazuji vám o ní takhle mluvit!

DIDEROT: Udělala si z vás spoluviníka! Víte, že tyhle obrazy patří carevně Kateřině II.?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Kdybyste nás nechytil, za půl hodinky by byly naše.

DIDEROT (*ohromený*): Musel jsem se ocitnout v nějakém hrozném snu.

Therboucheové se podaří vyškubnout, tře si zápěstí a velitelsky rozkáže ostatním.

THERBOUCHEOVÁ: Teď mě s ním nechte samotnou. Musíme si vážně promluvit.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Zůstanu s vámi.

THERBOUCHEOVÁ: Ničeho se neboj, má milá, jdi se provětrat, všechno se urovná.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Bojím se, aby vás zase nenapadl.

THERBOUCHEOVÁ: Ale ne, zlatíčko, ničeho se nebojím.

DIDEROT (*zmatený*): “Zlatíčko”... Určitě se probudím.

Angelika vezme mladou Holbachovou pevně, ale laskavě za ruku a dá Baronnetovi znamení, aby ji následoval.

ANGELIKA: Pojd'. Musejí si promluvit.

BARONNET: Postarám se o obrazy, pane Diderote.

Tři mladí lidé odcházejí, zatímco se Diderot a Therboucheová měří pohledem jako dvě šelmy.

Scéna 23

Therboucheová, Diderot

DIDEROT: Takže vy jste šejdíř!

Therboucheová zvedne hlavu a hrdě blýskne očima.

THERBOUCHEOVÁ: Používejte pro mě femininum, prosím. Řekněte spíš, že jsem “šejdířka”.

DIDEROT (*temně*): V ženském rodě se říká spíš děvka.

Therboucheová propukne v nadšený smích.

THERBOUCHEOVÁ: Děvka! Ach, to je tak příjemné, přestat hrát! (*Najednou velmi přímá.*) Coura, lhářka, hráčka, kuplířka, zlodějka, jen mi dejte pravé jméno! Vtírám se k lidem jen proto, abych od nich odešla s jejich majetkem; malování mi slouží jako záminka, abych se dostala ke šperkům, stříbru, trezorům, ke všemu, co se dá sebrat.

DIDEROT (*zle*): Umíte aspoň malovat?

THERBOUCHEOVÁ: Skicuji. Jen málokdy jsem nucena obraz dokončit. Hlavně tvář... Lidi jsou na sebe tak namyšlení, že když můžou pózovat pro budoucí pokolení, zapomenou na veškerou nedůvěru; okrádám je už od prvních sezení; nechávám obraz rozdělaný.

DIDEROT: Jak to, že se o tom neví?

THERBOUCHEOVÁ: Nikdo se nechlubí tím, jak je hloupý. A pak, často střídám země.

DIDEROT: Člověk, který mluví několika jazyky mi byl vždycky podezřelý.

THERBOUCHEOVÁ: Máte pravdu, určitě něco tají.

Pauza.

DIDEROT: A malá Holbachová?

THERBOUCHEOVÁ: Potřebovala jsem komplice. Musela vás zabavit, když jsem vyndávala obrazy oknem, a poskytla mi záminku k odchodu. Krásně sehraná scénka, ne? (*Směje se.*) Těmhle pannám chybí chlapi a tak mají hlavu rozpálenou; když jim zalichotíte, věnujete jim trochu pozornosti, pošeptáte jim dvě nebo tři nicotnůstky do ouška, snadno si z nich uděláte spojence. Během pár dnů jsem se stala její budoárovou kmotřičkou, slíbila jsem jí, že ji naučím, jak se stát skutečnou ženu, milenkou mužů. (*Pauza.*) Dokonce jsem ji začala zaučovat v lásce.

DIDEROT (*funi*): Vy?

THERBOUCHEOVÁ: Och, nic víc než trocha laskání bez následků, malý almanach polibků, zeměpis erotických zón, pár probdělých nocí. A přitom řeči o mužských, přirozeně. Je tak exaltovaná, že se domnívám, že ji ani nenapadlo, že ji můžu dostat.

DIDEROT: Vy máte ráda mladé dívky?

THERBOUCHEOVÁ: Ne, potrebovala jsem komplice.

DIDEROT: Jste zkažená.

THERBOUCHEOVÁ: Cílevědomá. (*Pauza.*) Dobře jsem se s ní pobavila. Vyčetla jsem jí z ruky, že lásku objeví jedině s obřezaným mužem.

DIDEROT: Obřezaným?

THERBOUCHEOVÁ (*směje se*): Ano. Uvěřila mi. Takže teď už jen čeká na Turka nebo na Žida.

DIDEROT: To je kruté. Baron Holbach se s žádnými Turky nestýká, a z nějakých hloupých důvodů se vyhýbá i Židům.

THERBOUCHEOVÁ: To jsem si myslela. Moje věštba bude tu malou užírat ještě dlouho.

DIDEROT: Vy ráda ubližujete!

THERBOUCHEOVÁ (*upřímně*): Moc ráda.

DIDEROT: Já ne.

THERBOUCHEOVÁ: Zvlášť mužům.

Diderot jde k ní, trochu cholerický.

DIDEROT: Celý den jste si ze mě tropila blázný. Nešlo vám o to namalovat můj portrét, chtěla jste mi ukrást obrazy, poslala jste na mě tu maličkou, abyste měla volné pole působnosti, a ani vy, ani ona, jste se mnou nechtěly strávit ani chvilku slasti.

THERBOUCHEOVÁ: Kdo ví? Nadřazenost ženy nad mužem spočívá v tom, že nikdy nemůžete vědět, jestli chce. (*Přeměřují se pohledem.*) Ženy muže převyšují, jsou záhadnější, méně živočišné. Máme tělo stvořené pro tajemství.

DIDEROT: Spíš pro lež! Před chvílí, když jste omdlévala v mém náručí, jste upřímná nebyla!

THERBOUCHEOVÁ: A vy, vy jste byl?

DIDEROT: Přirozeně.

THERBOUCHEOVÁ: A s malou Holbachovou?

DIDEROT: Taky.

THERBOUCHEOVÁ (*ironicky*): Vaše upřímnost se zdá být nevyčerpatelná.

DIDEROT: Mám několik upřímností, které se nemusí projevit zároveň, to je vše! Ale nedělám si z lidí blázný!

Ona propukne ve smích. Pauza.

THERBOUCHEOVÁ (*vesele*): Před chvílí jsem podváděla... upřímně.

DIDEROT (*vztekle*): Tak dost už!

THERBOUCHEOVÁ (*něžněji*): Ano. Před chvílí jsem měla chuť.

DIDEROT (*zaražený, skoro s úlevou*): Opravdu?

THERBOUCHEOVÁ (*živě*): Opravdu. Měla jsem chuť vás vyždímat, vyprázdnit vás v rozkoši, udolat vás, až byste spal, prostě chtěla jsem, abyste zemřel v mé náruči.

DIDEROT: Vy jste blázen!

THERBOUCHEOVÁ: Sex, to je válka. Ráno, když se u toaletního stolku kulmuji, líčím, koketuji, chci se líbit: připravuji se na útok. Hřebeny, paruky, pudry, mušky, líčidla, všechny ty triky jsou moje zbraně. Upravím si dekolt, punčochy, krajkové prádlo. Beru si výstroj a vyrážím do útoku. Musím se líbit. Tohle vy muži nechápete... Líbit se je podle vás jen odrazový můstek, jak se dostat do postele, prostředek k dosažení cíle. Ale pro nás, pro ženy, líbit se to je cíl, to je pravé vítězství. Být svůdná... Chci, aby mé nadvládě neuniklo nic, chci panovat nad všemi samci, nenechat je spočinout, štvát je, svádět až do vyčerpání - sama bez žízne... Probouzet v nich touhu. Aby mě obletovali se třásli se, že chtějí něco, co bych jim mohla odmítnout. A když si myslí, že vyhráli, když mě tisknou k sobě, nahou, už jen slavím vítězství.

Nechám muže věřit, že jsem jeho věc, nechám ho uvěřit, že mu náležím, dám mu svoje tělo jako trofej, ale ve skutečnosti ho v sobě nechám vyčerpat... Krásný vítěz, muž, který usnul v mém náručí, s bušícím srdcem a s údem zpěněným chvilenkou rozkoše. Já mám svou rozkoš v sobě, zůstává, trvalá, svrchovaná, i když jsem odložila to velké bezbranné tělo, to velké tělo, které nic nechápe, to velké, šťastné, vyčerpané, hloupé tělo, slabé, zranitelné, vydané mi na milost. Že máte sílu, moc? Obracím to v nic, vracím vás tam, odkud jste vyšli, vracím vás zpátky, dělám z vás naháče, slabé, bezbranné, prdelaté děcko v ženském klíně. A baví mě představa, že bych mohla jít ještě mnohem dál; vyčerpala jsem z něj sílu, jeho semeno a mohla bych ho zabít... čtyři prsty by sevřely trochu víc... malé říznutí do tepající žíly... Ano, zabít ho, snadno, aniž by co tužil. To je láska, můj drahý, hra se smrtí.

Nemůžeme vás porazit přímo, pánové, tak vám lžeme. Lžeme vám, když křičíme při orgasmu, lžeme vám, když předstíráme, že přijímáme projev touhy, kterou jsme ve skutečnosti vyprovokovaly. Vy se považujete za pány, ale pán se stává otrokem svého otroka. Neznám větší rozkoš než klamat, předstírat, podvádět, lhát a zrazovat. Ano, lhát, celou dobu lhát, unikat vaší nadvládě lstí, o to jde každé ženě hodné toho jména, každé inteligentní ženě,

která se za sebe nestydí. To je krásný úděl ženy, stát se děvkou, velkou děvkou, jejím veličenstvím děvkou, která vykonává nad muži svou moc a nechává je pykat za prokletí, že se narodila ženou.

DIDEROT: Musela jste kdysi zažít hodně ponížení!?

Oči Therboucheové teď vyzařují čirou nenávist, vyvěrající z toho, že ji prohlédl.

THERBOUCHEOVÁ: Kořist nebo lovec, to je alternativa, to je svět. *(Pauza. Upřeně pozoruje Diderota.)* Kvůli těm obrazům mne přirozeně udáte na policii?

DIDEROT *(oči mu svítí)*: Neřeknu nic.

THERBOUCHEOVÁ: Odpouštíte?

DIDEROT: Nic neodpouštím. Vzdávám se trestu. Kámen pokousaný psem se nemstí. *(Pauza. Pozoruje ji se zájmem.)* Mám strach.

THERBOUCHEOVÁ: Strach?

DIDEROT: Strach.

THERBOUCHEOVÁ: A z čeho?

DIDEROT: Ze svůdnosti krásného zločinu. *(Pauza, nespouští z ní oči, téměř okouzlující... nebo okouzlený.)* Svět je pelech, má drahá, prohnílý brloh, pěna, zmítání molekul, které se nahodile srážejí a shlukují, nesmyslné kypění, kde se všechno tlačí, převrací a udržuje jen neustálým narušováním rovnováhy. A pak se, najednou, uprostřed této zárodečné hniloby objeví forma, něco, co se pořádá a co dává smysl. Je to krásná tvář, krásné tělo, krásná socha, krásná věta... Může to být krásný život. *(Pauza.)* Může to být krásný zločin. *(Pauza.)* Když vás pozoruji, cítím, že je ode mne bláznovství hledat dobro, chtít ho polapit ve svých větách. Jen tím maskuji svoje pokrytectví: já kašlu na Dobro; miluji jen krásu. *(Pauza. Upřeně, mlsně ji pozoruje.)* A jak je dnes večer zlo krásné.

THERBOUCHEOVÁ *(vzrušená a zlobící se kvůli svému vzrušení)*: Mlčte. Jsem zvyklá na banálnější komplimenty.

DIDEROT *(s povzdechem)*: Škoda, že jsme se nepoznali dříve. Takový duch!

THERBOUCHEOVÁ (*bagatelizuje*): Duch zla.

DIDEROT: Prostě duch. (*obdivně*) Špatnost v celé své kráse, včetně gest, okázalosti, představivosti, výstřednosti, nádhery. Nero byl umělec, když si dopřál obraz Říma, stravovaného plameny.

THERBOUCHEOVÁ: Ale no tak! já jsem pouhá šejdířka...

DIDEROT: A právě proto i umělkyně. (*Pauza. Ještě démoničtější, získává terén.*) Bojím se. Ne vás, ale toho, co k vám cítím. Už jste zažila závrat'? Nebojíme se prázdnoty, bojíme se toho, jak nás prázdnota přitahuje, jak nás láká svým voláním, bojíme se, že dostaneme chuť skočit. Závrat' jako svůdná tečka.

THERBOUCHEOVÁ (*pokouší se odolat svému vzrušení*): Nemluvte se mnou takhle. Musíte mě nenávidět. Celý den jsem si s vámi zahrávala, ztrapnila jsem vás, dvakrát, třikrát.

DIDEROT (*přiblíží se k ní*): Život nás ztrapňuje od prvního dne. Odmítáme proto žít?

THERBOUCHEOVÁ (*překotně*): Odcházím.

DIDEROT: Proč? Mám své obrazy zpátky.

THERBOUCHEOVÁ: Začnu znova.

Therboucheová si obléká kabát.

DIDEROT: Ne.

THERBOUCHEOVÁ: Musím odjet.

DIDEROT: Vy neodjíždíte, vy utíkáte!

THERBOUCHEOVÁ: Víckrát mě neuvidíte, odjedu z Grandvalu, odjedu z Francie.

Scéna 24

Mladá Holbachová, Therboucheová, Diderot

Mladá Holbachová otevře dveře a brání Therboucheové v odchodu.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ne, půjdu s vámi!

THERBOUCHEOVÁ: Má milá, nemám dost prostředků, abych si tě uvázala na krk.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Mám peníze... *(Opraví se.)* ... Otec má peníze, vezmu je.

THERBOUCHEOVÁ: Peníze mě zajímají jen když si je беру sama. Ty jsi to nepochopila, má milá, mě na krádeži nezajímá kořist, ale lup!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Pojedu s vámi. Budeme šťastné...

THERBOUCHEOVÁ: Dovedu být šťastná jen na účet druhých. Uhní.

MLADÁ HOLBACHOVÁ *(uhne)*: Vy mě nechcete?

THERBOUCHEOVÁ: Ani na vteřinu. Sbohem.

Mladá Holbachová se ohromeně zhroutí na židli.

THERBOUCHEOVÁ: Ušetři si slzy. Jestli se chceš rychle vzpamatovat... *(ukáže na Diderota)*... Potrap je. To utěšuje.

Therboucheová vychází.

Diderot ji dohoní v posledním okamžiku.

DIDEROT: Ještě něco bych od vás chtěl: odpověď na naši dnešní odpolední debatu.

THERBOUCHEOVÁ: Opravdu?

DIDEROT: Protože mám pocit, že mi konečně řeknete pravdu.

THERBOUCHEOVÁ: Nepochybně, protože se vám už nepotřebuji líbit.

DIDEROT *(je mu trapně)*: Týká se to mužů a žen... *(Rozhodne se.)* Když se muž a žena milují, kdo z nich pociťuje větší rozkoš?

THERBOUCHEOVÁ (*pohotově*): Když se škrábete malíčkem v uchu, kdo pociťuje větší rozkoš? Ucho nebo malíček?

DIDEROT (*bez přemýšlení*): Ucho, přirozeně.

THERBOUCHEOVÁ: Tak to je ta vaše odpověď. Sbohem.

Zmizí v přítmí parku. Po krátkém zaváhání ji mladá Holbachová následuje.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Dorotheo.... Dorotheo...

Scéna 25

Baronnet, Diderot

Baronnet vyruší Diderota z hlubokého zamyšlení.

BARONNET: Pane, uložil jsem obrazy do baronovy knihovny. Teď musím dát vysázet váš článek...

DIDEROT: Jenomže...

Diderot se dívá na napsanou stránku. Baronnet už dál nečeká, vezme si ji, přečte a diví se.

BARONNET: Všechno jste přeškrtnal.!

DIDEROT: Hmmm...

BARONNET: Ale copak nemáte nějakou filozofii?

DIDEROT: Kdybych měl jen jednu...

Pauza.

BARONNET: Co budeme dělat?

Diderot se posadí a přemýšlí.

DIDEROT: Řekni mi, co máme v pod heslem “Etika” v minulých svazcích?

BARONNET: “Etika”? (*Najde to.*) Máme tam: “Etika: viz Morálka”.

DIDEROT: Dobrá! Tak tedy pod heslo “Morálka” dáš tohle. Diktuji.

Baronnet si sedne a horlivě se chopí pera.

BARONNET: Ano?

DIDEROT: Jsi připravený?

BARONNET (*nadšeně*): Ano, ano, ano!

DIDEROT: Tedy: “Morálka: viz Etika”.

Baronnet položí pero.

BARONNET: Ale...

DIDEROT: Žádné diskuse!

BARONNET: Ale to je šejdířství!

DIDEROT: Morálka? Ano. A nedostatek morálky také.

BARONNET: Ale naši čtenáři budou listovat z pátého do osmého svazku a naopak a nic nenajdou.

DIDEROT (*lehce*): Tím líp, aspoň budou muset přemýšlet.

Pauza. Diderot se necítí moc dobře. Baronnet nepokrytě přiznává.

BARONNET: Jsem zklamaný, pane.

DIDEROT (*upřímně*): Já také, milý Baronnete

BARONNET: Takže takový je život?

DIDEROT (*něžně*): Ne, život ne, filozofie.

BARONNET: Myslel jsem, že být filozofem, znamená říkat, co si myslíme.

DIDEROT: Zajisté. A zároveň, být filozofem, znamená myslet si tolik věcí...

BARONNET: Ale být filozofem znamená zastavit se u jedné myšlenky a věřit v ni.

DIDEROT: Ne, to znamená být kreténem. *(Pauza)* Kretén neříká, co si myslí, ale co si chce myslet, mluví jako dobyvatel.

Baronnet vzdychá. Diderot ho s láskou pozoruje.

DIDEROT *(nostalgicky)*: Jsi jako všichni mladí lidé: čekáš velkou lásku a pravou filozofii. V jednotném čísle. V jednu jedinou. To jsou ty vrtochy mládí: singulár. Věříte, že bude jen jedna jediná žena, jediná morálka. Ta vašeň pro jednoduché myšlenky. Ta nám všem může udělat zle! Jednoho dne, můj milý Baronnete, se budeš nutit, abys miloval jednu jedinou dívku, žil jen pro ni, jen skrze ni, i když už ona nebude ona a ty už nebudeš ty: Zabřednete do prvního nedorozumění, ošklivého nedorozumění, nedorozumění velké lásky! A pak, protože máš horkou hlavu, chceš se zbláznit i do filozofie, do jediné filozofie, která ti dá odpověď na všechny otázky: další nedorozumění. *(Poklepe Baronneta po rameni.)* Ale není ani jediná žena, ani jediná filozofie. A jestli jsi v pořádku, budeš muset přelétat. Jak rozhodnout nerozhodnutelné? Proměnit hypotézy v jistoty, taková domýšlivost! Opustit všechny myšlenky kvůli jediné! Fanatismus nemá jiný původ. Buď lehký, můj milý Baronnete. Ponechej svému duchu volnomyšlenkářství, usínej s jednou, probouzej se s druhou - mluvím o myšlenkách -, opusť tuhle pro jinou, pusť se do všech, nepřikláněj se k žádné. Myšlenky jsou ženy, Baronnete, nejdřív je vyčenicáme, pak je pronásledujeme, opájíme se jimi, a když touha vyprchá, jdeme se poohlédnout jinam. Filozofie je přelétavá holka, nikdy ji neměj za svou velkou lásku. Filozofická akademie, co je to? Velký bordel, kde si holky drží místo pasáků profesori, staří, bezzubí, obrýlení pánové.

Buď lehký, milý Baronnete, lehoučký, měj mysl lehkou jako pírkó. Který muž měl kdy ženu? Který muž měl kdy pravdu? Iluze... Setkají se kdy muži a ženy? Po čem žena touží, touží po tom muž? Co jeden očekává od druhého, chce to ten druhý doopravdy dát? Slunce a měsíc kolem sebe krouží, přibližují se k sobě, nikdy se ale nedotknou, ani nesplynou. Nikomu nevěř, nikdy, dokonce ani mně ne.

Doprovodí Baronneta ke dveřím. Během této scény se setmělo.

Scéna 26

Mladá Holbachová, Diderot

Mladá Holbachová vstoupila pomalu při posledních Diderotových slovech. Smutná, trochu neupravená, se posadí v rohu místnosti, jako osamělé děcko, kterým kdysi v této herně nejspíš byla.

Diderot se k ní opatrně přiblíží.

DIDEROT: Jste smutná?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Jsem tu úplně sama, nikoho nezajímám. Otec přemýšlí, matka spí, každý, kdo by mohl být mým milencem, je už zadaný, nudím se. Jediná paní Therboucheová byla ochotna se o mne zajímat.

DIDEROT (*jde blíž*): Chci, abyste na tento okamžik svého života zapomněla.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ne, nepřibližujte se. Nemohla bych snést člověka, který zná kus mého tajemství. To je urážlivé. Ponižující. Už bych se vám nemohla podívat do tváře.

Diderot ji s dojetím pozoruje, pak se posadí proti ní.

DIDEROT: A co kdybych vám já svěřil jedno své tajemství? Byli bychom na tom stejně.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: To je pravda. (*Pauza.*) Ale proč byste mi svěřoval své tajemství?

DIDEROT: Z laskavosti.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Hmmmm...

DIDEROT (*předstírá hněv*): A pak, už toho mám dost... Myslete si co chcete.

Mladá Holbachová si uvědomí, že zašla příliš daleko, laskavě se k němu obrátí.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: A co je to za tajemství?

DIDEROT: No. Už léta před vaším otcem skrývám jednu věc, protože vím, že by mne okamžitě vyhnal ze svého domu: já... jsem Žid!

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*hledí na něj se zájmem*): Vy jste Žid?

DIDEROT (*rozhlédne se*): Jsem Žid.

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*pohotově*): Žid! Takže jste obřezaný?

DIDEROT: Velice.

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*na chvílku zaváhá*): Ale, Diderot, to není židovské jméno.

DIDEROT: Jsem Žid po matce, ne po otci. Tahle věc se dědí po ženách.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ach...

Hledí na sebe. Mladá Holbachová se rozhodne přerušit ticho.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Musím vám něco říct: Mám také tajemství.

DIDEROT: Opravdu?

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*váhá*): Řekli mi... tedy někdo, kdo se v tom dobře vyzná, mi řekl... zkrátka, četl mi z ruky... a ...

DIDEROT (*pokrytecky*): Vy na tyhle věci věříte?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Samozřejmě. Vy ne?

DIDEROT (*opatrně*): Ale ano... Takže, co vám vyčetli z téhle krásné ručinky?

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*skočí po hlavě*): O panenství mě připraví Žid!

DIDEROT: Ne?!

Přiblíží se k němu a zřetelně naléhavým tónem říká.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Je to tak.

Zdá se, že čeká reakci. Diderot na ni toužebně hledí, ale fyzicky nereaguje.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Takže?

DIDEROT: Chcete říct, že ten muž bych měl být já?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Kromě vás nemám žádného Žida po ruce.

DIDEROT: Těžko si představit hezčí nabídku. *(Otvírá náruč.)* Tak pojďte.

Schoulí se u něj. On ji začne laskat, ale je cítit, že váhá. Ona je zvědavá.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Připadám vám hezká?

DIDEROT: Připadáte.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: A paní Therboucheová?

DIDEROT: To je něco jiného.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Spal jste s ní?

DIDEROT: Ne. *(Otevřeně.)* A lituji toho.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Proč?

DIDEROT: Miluji inteligenci.

*Dál ji laská, ale po posledních slovech ještě víc váhá.
Najednou ji s přehnanou rozhodností jemně odstrčí.*

DIDEROT: Ne.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Cože?

DIDEROT: Zítra budu plakat.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Prosím?

DIDEROT: Vždycky pláču, když sám se sebou nesouhlasím.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Co se děje?

Diderot poodejde, zvedne přehoz, který zakrývá stojan, uchopí plátno a podává je mladé Holbachové.

DIDEROT: Podívejte se. To jsem já, dnes odpoledne. Prosím, dobře se podívejte.

Mladá Holbachová nechápavě prohlíží plátno. Najednou vykřikne.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Ale vy nejste Žid!

Diderot udělá rukama uklidňující gesto. Mladá Holbachová se rozzuří. Vrhá se na něj, aby ho uhodila.

Scéna 27

Therboucheová, mladá Holbachová, Diderot

Therboucheová v cestovním plášti se objeví ve dveřích. Zastaví mladou Holbachovou a usmívá se.

THERBOUCHEOVÁ: Nepřeháněj, je to jen samec, dělá, co může.

DIDEROT (*radostně se usmívá*): Ach... konečně.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Vrátila jste se!

THERBOUCHEOVÁ: Hlavou se mi honila jedna myšlenka. (*Usměje se na Diderota, pak se nakloní k mladé Holbachové.*) Má maličká, jsem si jistá, že ti právě lhal. Určitě ti tvrdil, že je Turek?

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Žid.

THERBOUCHEOVÁ: Ah!

MLADÁ HOLBACHOVÁ: Jak to víte?

THERBOUCHEOVÁ: Měla jsem dnes těžký den. Srdíčko moje, myslím, že by ses měla vrátit do zámku, tvůj otec se vrátil z Chennevieres, hledá tě, čeká na tebe. Jdi.

MLADÁ HOLBACHOVÁ (*nevraživě se podívá na Diderota*): Ano, už tady nemám co dělat! (*Therboucheové*) Takže s námi ještě trošinku zůstanete?

THERBOUCHEOVÁ (*podívá se směrem k Diderotovi, který se směje*): Trošinku.

MLADÁ HOLBACHOVÁ: To je dobře.

THERBOUCHEOVÁ (*jemně ji postrkuje ke dveřím*): Zítra si ještě jednou vezmu tvoji ruku a pozorně ti z ní budu číst. Posledně nebylo dost světla, nemusela jsem dobře vidět. Jdi.

Mladá Holbachová lehce zmizí.

Scéna 28

Therboucheová, Diderot

DIDEROT: Čekal jsem vás. Jsem rád, že vás zase vidím.

THERBOUCHEOVÁ: Věděla jsem, že vám to udělá radost.

DIDEROT: Ověřil jsem si na té maličké, jak šíleně toužím ...

THERBOUCHEOVÁ: ... po mně?

DIDEROT: Vždycky jsem snil o tom, strávit noc s Neronem.

Usmívají se na sebe. Ale žádný z nich se ještě neodvažuje přiblížit k druhému.

THERBOUCHEOVÁ: Před chvílí jsem s vámi zažila úplně nový pocit. Díval jste se na mě na takovou, jaká jsem, se všemi chybami a hanebnostmi, a přesto jsem měla pocit, že jsem krásná. Jak to děláte?

DIDEROT: Krásný zločin mě fascinuje. Podle mne jste jako šejdířka neodolatelná.

THERBOUCHEOVÁ: S vámi si opravdu připadám jako nahá; mám pocit, že bych mohla složit zbraně, skončit válku pohlaví. Už mi nevadí, že jsem žena.

DIDEROT: Pojd'te. Uzavřeme příměří.

Ona k němu jde, on ji lehce políbí, ona se zprvu nechá, pak se vymaní, s trochou studu.

DIDEROT: Ach ne... ona se červená!

THERBOUCHEOVÁ: Já vím... je to trochu směšné, v mém věku, chovat se jako osmnáctiletá.

DIDEROT: Je to okouzující.

Tentokrát ho lehce políbí ona. Pak si sundá kabát a velmi prostě se posadí proti němu.

THERBOUCHEOVÁ: A teď, mezi námi muži, řekněte...

DIDEROT (*opravuje ji*): ... mezi námi ženami...

THERBOUCHEOVÁ: ... co napíšete do svého hesla "Morálka"?

DIDEROT: Nic. A pokud jde o morálku v mém životě, budu improvizovat, a budu se snažit způsobit co nejméně zla, sobě i druhým, budu střílet naslepo. Nevytvořím morální filozofii, spokojím se se zdravým rozumem a dobrou vůlí, jako všichni ostatní. Říkám si, jestli někdy není nejmoudřejší nepsát.

THERBOUCHEOVÁ: Jste k nakousnutí.

Přiblíží se k němu. On předstírá, že to gesto nechápe, aby rozdmýchal její touhu.

DIDEROT: Tak co to bylo myšlenku, která vás přiměla, abyste se vrátila?

THERBOUCHEOVÁ: Vrátila jsem se kvůli třináctému svazku.

DIDEROT: Prosím?

THERBOUCHEOVÁ: Svazek třináct Encyklopedie, kde budete muset pojednat heslo "Rozkoš".

DIDEROT (*rozplývá se*): Ach... vrátila se kvůli třináctému svazku!

Zkusí ji obejmout. Ona se mu poddává.

THERBOUCHEOVÁ: Jen nepřeceňujte mé znalosti, nevím toho víc než pouhá žena...

DIDEROT: Máte pravdu, ale je to typ hesla, které se musí koncipovat ve dvou.

Lehnou si vedle sebe. Světlo je ještě tlumenější.

DIDEROT: Navrhuji následující program. Nejdřív, v podvečer, se budeme milovat.

THERBOUCHEOVÁ: A potom?

DIDEROT: Se budeme milovat celý večer.

THERBOUCHEOVÁ: A potom?

DIDEROT: Se budeme milovat celou noc.

THERBOUCHEOVÁ: A potom?

DIDEROT: A ráno uděláme ještě něco lepšího...

THERBOUCHEOVÁ: A co to bude?

DIDEROT: Promluvíme si!

KONEC